

2011

KC-RAPPORT

**Een intersectorale
evaluatie van de Vlaamse
diensten voor pleegzorg**

Joost Bronselaer, Véronique Vandezande
& Kathleen Verreth

Kenniscentrum WVG
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Vlaamse overheid

INHOUD

INLEIDING	3
HOOFDSTUK 1 BELEIDSMATIGE CONTEXT	5
HOOFDSTUK 2 ONDERZOEKSOPZET	10
HOOFDSTUK 3 RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK	12
3.1 De beschikbaarheid van het pleegzorgaanbod in Vlaanderen	12
3.1.1 De beschikbaarheid vanuit een tijdsperspectief	12
3.1.2 De beschikbaarheid vanuit een geografisch perspectief	13
3.1.3 De beschikbaarheid vanuit een organisatieperspectief	17
3.1.4 De beschikbaarheid vanuit een sectorperspectief	20
3.1.5 De beschikbaarheid vanuit een doelgroeperspectief	22
3.2 Personeelskenmerken	23
3.2.1 Het personeelsvolume	23
3.2.2 De mate van voltijdse tewerkstelling	24
3.2.3 De gemiddelde leeftijd en de geldelijke anciënniteit van het personeel	26
3.2.4 De instroom, de uitstroom en het verloop van personeel	27
3.3 De verhouding van beschikbaarheid van het pleegzorgaanbod tot personele middelen	31
3.4 Kenmerken van de dienstverlening van diensten voor pleegzorg	34
3.4.1 De taken en doelstellingen van een dienst voor pleegzorg	34
3.4.2 De werving en selectie van pleegzorgers	35
3.4.2.1 Wervingsacties	35
3.4.2.2 Selectie	37
3.4.2.3 Meningingen van organisatieleiders over werving en selectie	38
3.4.3 De organisatie van collectieve vorming voor pleegzorgers	40
3.4.3.1 Het aanbieden van en het participeren aan collectieve vorming	40
3.4.3.2 Meningingen van organisatieleiders over collectieve vorming	41
3.4.3.3 De inhoud van het vormingsaanbod	42
3.4.4 De vergoedingen voor pleegzorgers	43
3.4.5 Het ter beschikking stellen van achtergrondinformatie over pleegkind of pleeggast	47
3.4.6 De continue bereikbaarheid van diensten voor pleegzorg	48
3.4.7 Het beëindigen van de plaatsing	49

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR HET BELEID	50
LITERATUUR	53
BIJLAGEN	54
Bijlage 1 Uittreksels uit het regeerakkoord en de beleidsnota WVG 2009-2014:	54
Bijlage 2 Managementvragenlijst onderzoek Pleegzorg	56

INLEIDING

Pleegzorg is een vorm van hulpverlening waarbij natuurlijke personen of gezinnen onder begeleiding van een erkende dienst voor pleegzorg en tegen een onkostenvergoeding instaan voor de opvang of ondersteuning van personen die niet in hun eigen omgeving kunnen blijven. Een aantal redenen noopten om na te gaan of deze vorm van hulpverlening niet beter op een andere wijze kan/moet worden gestructureerd en georganiseerd. Pleegzorg is een vorm van hulpverlening waarop in toenemende mate een beroep wordt gedaan. Pleegzorg is bovendien een vorm van hulpverlening waarvoor de Vlaamse overheid een ruimere rol ziet weggelegd. Pleegzorg is ook een vorm van hulpverlening die complex geregeld is omdat de hulp verspreid is over verschillende zorgsectoren.

De Vlaamse overheid nam het initiatief en schreef in het regeerakkoord en in de beleidsnota WVG 2009-2014 dat er tegen 2012 een intersectoraal decreet pleegzorg zal worden opgemaakt. Als bijlage I zijn uittreksels uit het regeerakkoord en de beleidsnota WVG 2009-2014 opgenomen die verwijzen naar dit initiatief. In het kader van deze ontwikkelingen is het belangrijk een duidelijk beeld te hebben van de huidige organisatie en werking van de diensten voor pleegzorg in Vlaanderen. Het pleegzorgonderzoek dat het Kenniscentrum WVG eind 2009 opstartte wil daartoe een bijdrage leveren. Twee belangrijke luiken kunnen worden onderscheiden. Een eerste luik heeft tot doel een beeld te geven van de kenmerken van het Vlaamse pleegzorgaanbod. Het tweede luik heeft tot doel de tevredenheid van pleegzorgers¹ met de dienstverlening, de noden en behoeften van pleegzorgers en de kenmerken van pleegzorgers in Vlaanderen² in kaart te brengen. Beide onderzoeksluiken hebben één gemeenschappelijk doel met name: de resultaten van beide onderzoeksluiken voeden de opmaak van een intersectoraal decreet pleegzorg. Beide onderzoeksluiken zijn ook op verschillende manieren met elkaar verankerd. Ten eerste vormden de resultaten van het eerste onderzoeksluik een voedingsbodem voor de ontwikkeling van de survey uit het tweede onderzoeksluik. Door de verkregen informatie van diensten voor pleegzorg kon de vragenlijst aan de pleegzorgers bijgesteld en geoptimaliseerd worden. Een tweede interessante opportuniteit is dat zowel de visie van het pleegzorgaanbod alsook van de cliënten met elkaar in verband kan worden gebracht. Zo kan bijvoorbeeld nagegaan worden wat het verband is tussen de organisatiekenmerken van diensten voor pleegzorg en de tevredenheid van pleegzorgers met de dienstverlening. Tevens kan nagegaan worden in welke mate diensten voor pleegzorg en pleegzorgers bepaalde aspecten op eenzelfde wijze ervaren en benaderen.

1 Pleegzorgers zijn personen die hun gezin ten dienste stellen van een andere persoon (het pleegkind of de pleeggast) die niet in hun gezin kunnen of mogen blijven wonen. Met pleegzorgers worden ook personen bedoeld die gezinsondersteunende pleegzorg aanbieden (GOP) en die pleegzorg aanbieden onder de vorm van 'Wonen Onder begeleiding van een Particulier' (WOP). Andere woorden voor pleegzorg(ers) zijn pleegouders, pleeggezin, gastgezin, WOP, GOP.

2 Eind 2009 werd voor de invulling van het behoefteonderzoek bij Vlaamse Pleegzorgers een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen de Koning Boudewijnstichting en het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Doorheen beide onderzoeksluiken staat o.a. de toetsing van de kwaliteit en de toegankelijkheid van de dienstverlening centraal. Waar kwaliteit voornamelijk vanuit een tevredenheidsperspectief invulling krijgt, wordt toegankelijkheid ingevuld vanuit de principes van de zeven b's. Die principes stellen dat een toegankelijke hulp- en dienstverlening vanuit het perspectief van de cliënt bereikbaar; beschikbaar; bruikbaar; betaalbaar; begrijpbaar; betrouwbaar en bekend dient te zijn (Sels e.a., 2008). Bij een toetsing van deze toegankelijkheidscriteria is het perspectief van waaruit naar toegankelijkheid wordt gekeken belangrijk. Vanuit een vraaggerichte dienstverlening wordt het oordeel van de cliënt of gebruiker centraal geplaatst. In toekomstige publicaties over het tweede luik van dit onderzoek (de bevraging van pleegzorgers) wordt daar aandacht aan besteed. Dit onderzoeksrapport bevat enkel resultaten uit het eerste onderzoeksluik en bevat een beschrijving van de kenmerken van het Vlaamse pleegzorgaanbod. Gelet op dit aanbodsperspectief ligt de focus op één dimensie van toegankelijkheid nl. de beschikbaarheid van het pleegzorgaanbod. Om de resultaten van dit onderzoek de nodige beleidsrelevantie te geven werden volgende onderzoeksvragen centraal geplaatst:

- In welke mate is het Vlaamse pleegzorgaanbod beschikbaar?
- Welke personele middelen worden aangewend om het aanbod beschikbaar te maken?
- Wat zijn op het niveau van de organisatie belangrijke kenmerken van het personeel?
- Hoe verhoudt de inzet van personele middelen zich tot de beschikbaarheid van de dienstverlening?
- Wat zijn de kenmerken van de belangrijkste aspecten van het dienstverleningsproces?

Inhoudelijk wordt in dit onderzoeksrapport in een 1^e hoofdstuk de huidige beleidsmatige context van het Vlaamse pleegzorgaanbod beknopt weergegeven. Ook wordt aangegeven wat de specifieke opdrachten zijn van diensten voor pleegzorg en welke rol is weggelegd voor de federatie "Pleegzorg Vlaanderen". In hoofdstuk 2 wordt een omschrijving gegeven van de onderzoeksvragen, de methode, de bevraging en de respons. Hoofdstuk 3 bevat de onderzoeksresultaten terwijl in hoofdstuk 4 een conclusie met beleidsaanbevelingen is terug te vinden.

We zijn voor het opstellen van dit rapport veel dank verschuldigd aan de directies en coördinatoren van de Vlaamse pleegzorgdiensten die zeer bereidwillig de vragenlijst hebben ingevuld. Ook willen we graag de medewerkers van Pleegzorg Vlaanderen danken, in het bijzonder Greet Boes, Krista Telemans, Chantal Mols & Chris Degheldere, voor de informatie die werd ter beschikking gesteld en de constructieve inbreng. Daarbij willen we ook Luc Vervaet van de dienst voor pleegzorg "Open Gezin" bedanken voor het ter beschikking stellen van nuttige informatie bij het opstellen van de vragenlijst. Marc Callens van de Studiedienst Vlaamse Regering danken we voor het technisch nazicht van de vragenlijst. Allen een welgemeende dank voor de feedback, suggesties en ondersteuning tijdens het onderzoek. Tot slot nog een dankwoord aan de nalezers: Marijke Wieërs (Jeugdzorg in Gezin), Greet Boes (Pleegzorg Vlaanderen), Krista Telemans (Pleegzorg Vlaanderen) die nuttige en zinvolle commentaar leverden op het rapport en bruikbare suggesties gaven bij lezing van dit rapport.

HOOFDSTUK 1 BELEIDSMATIGE CONTEXT

Pleegzorg heeft zich in Vlaanderen binnen verschillende wettelijke regelingen ontwikkeld. Pleegzorg wordt aangeboden binnen de gezinsondersteunende sector (Kind & Gezin), in de sector voor personen met een handicap (VAPH) en de sector geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Daarnaast organiseren ook Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (O.C.M.W.'s) pleegzorg dat echter op dit moment nog zelden plaatsvindt en waar we niet verder op ingaan. Het meest gekend en toegepast is pleegzorg in het kader van de bijzondere jeugdbijstand (BJB) of jongerenwelzijn (JW). De sectoren Kind en Gezin en JW betreffen in principe minderjarigen terwijl het in de sector voor personen met een handicap en de sector GGZ ook en vooral om meerderjarigen gaat.

Gezinsondersteunende pleegzorg (GOP) wordt binnen de sector Kind en Gezin door een dienst voor pleegzorg (vroeger ook wel "dienst voor private gezinsplaatsing" genoemd) georganiseerd en begeleid op vraag van de ouders zelf, voor kort durende opvang en/of ondersteuning in probleem- en crisissituaties. De bevoegde administratie is het IVA Kind en Gezin die de plaatsingen door diensten GOP erkennen en subsidiëren binnen een projectregeling. GOP is een vorm van pleegzorg die het mogelijk maakt kinderen voor korte tijd in een ander gezin op te vangen wanneer de situatie thuis uit de hand dreigt te lopen. Kenmerkend is dat dit alleen gebeurt als de ouders hiermee instemmen. De ouders vragen zelf of via o.m. een arts, regioverpleegkundige van Kind en Gezin aan een dienst voor pleegzorg om ondersteuning in de opvoeding van hun kind(eren).

Pleegzorg in het kader van de Bijzondere Jeugdbijstand (BJB) of Jongerenwelzijn (JW) wordt georganiseerd en begeleid door een dienst voor pleegzorg in opdracht van een verwijzende instantie, met name het Comité voor BJB (vrijwillig) of de jeugdrechtbank (gedwongen). Deze plaatsingen worden gesubsidieerd binnen het kader van JW. De bevoegde administratie in de sector JW is het IVA Jongerenwelzijn die de diensten voor pleegzorg erkent en subsidieert. In JW is het belangrijk een onderscheid te maken tussen twee soorten hulpverlening: de buitengerechterlijke of vrijwillige jeugdbescherming en de gerechtelijke of gedwongen jeugdbescherming. De vrijwillige jeugdbescherming omvat enerzijds hulpverlening die op vrijwillige basis wordt verleend door bijzondere jeugdbijstandsorganen en anderzijds de algemeenpreventieve taak die deze organen uitoefenen. Bedoelde organen zijn de comités voor BJB, de sociale diensten voor BJB en in beperkte mate de bemiddelingscommissies voor BJB. De gerechtelijke jeugdbescherming betreft hulpverlening op basis van een gerechtelijke beslissing. De beslissing over deze 'gedwongen' hulpverlening wordt genomen door de jeugdrechtbank in samenwerking met het openbaar ministerie en de sociale dienst bij de jeugdrechtbank. Beide vormen van hulpverlening kunnen van toepassing zijn op de twee categorieën van jongeren die door de wetgeving worden beoogd nl. de jongeren in een problematische

opvoedingssituatie³ (POS-jongeren) (in het kader van afdwingbare pedagogische maatregelen) en jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd (MOF-jongeren). Bij MOF-jongeren is, in geval van vrijwillige jeugdbijstand, niet het misdrijf het aanknopingspunt voor de tussenkomst maar wel de onderliggende problematiek.

Het wonen onder begeleiding van een particulier waarbij de cliënt zelfstandig in een eigen appartement of studio woont, maar met ondersteuning van een particulier (steunfiguur) uit zijn buurt, zijn netwerk of zijn familie, wordt georganiseerd door een door het VAPH erkende dienst voor pleegzorg. Wonen onder begeleiding van een particulier is bedoeld voor diegenen die een zelfstandiger leven aankunnen dan met pleegzorg, echter niet zonder enige ondersteuning. Het WOP is ontstaan vanuit het wonen in gastgezinnen. Sommige mensen met een handicap huurden of kochten een eigen huis dicht in de buurt van het gastgezin om zo op een meer zelfstandige basis te kunnen wonen. Dat gezin bleef de persoon ondersteunen waar nodig, maar nu de persoon met handicap niet meer inwoonde mocht een dienst voor pleegzorg geen ondersteuning meer geven. De problemen daarentegen werden er dikwijls niet minder op wanneer de persoon met een handicap de grotere zelfstandigheid en vrijheid niet aankon. Om toch blijvende ondersteuning aan het gastgezin te bieden, werd het project WOP in het leven geroepen. Het project werd later erkend binnen het flexibiliseringsbesluit van het VAPH van 24 maart 1998 en is intussen een erkende vorm van pleegzorg⁴.

Psychiatrische gezinsverpleging of pleegzorg voor volwassenen met psychische problemen is een vorm van pleegzorg voor psychiatrische patiënten die niet meer terecht kunnen in hun eigen familie. In 2009 is er ook pleegzorg voor kinderen met psychische problemen van start gegaan. De bevoegde administratie op federaal niveau is de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. Op Vlaams niveau is het IVA Zorg en Gezondheid bevoegd. Federaal worden de normen vastgelegd waaraan een psychiatrisch verzorgingstehuis (PVT) moet voldoen. De psychiatrische gezinsverpleging is ingebed in een dergelijk PVT. Er is slechts één psychiatrische ziekenhuisdienst in Vlaanderen die psychiatrische gezinsverpleging aanbiedt nl. het Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Geel (OPZ Geel) dat opgericht is door de Vlaamse overheid⁵. Het OPZ Geel beschikt over dienstencentra voor de gezinsverpleging die bestaan uit drie wijkcentra. De Vlaamse overheid financiert enerzijds het OPZ Geel waaronder de gezinsverpleging valt. Anderzijds is de Vlaamse overheid ook verant-

---

3 *Definitie van artikel 2, 12° van het decreet BJB 2008: een toestand waarin de fysieke integriteit, de affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen van minderjarigen in het gedrang komen, door bijzondere gebeurtenissen, door relationele conflicten, of door de omstandigheden waarin zij leven.*

4 *Artikel 2 Besluit van de Vlaamse Regering van 24 maart 1998 tot vaststelling van de wijze waarop het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap het wonen onder begeleiding van een particulier subsidieert binnen het kader van de verdere flexibilisering van de zorgvoorzieningen, BS 8 mei 1998.*

5 *Decreet van 30 april 2004 tot oprichting van de publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigde agentschappen Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Geel en Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Rekem (B.S. 28.V.2004).*

woordelijk voor de controle van deze diensten. Er is ook een groot deel financiering vanuit het federale niveau via de ziekteverzekering. De medische kosten waaronder psychiatrische hulpverlening valt, komen in aanmerking voor terugbetaling via de sociale zekerheid. Er kan beroep worden gedaan op psychiatrische hulpverlening op vrijwillige basis of op gedwongen basis. Vooral voor cliënten met een mentale handicap die ook lijden aan een psychiatrische stoornis en cliënten met een psychotische stoornis die door hun ziekte een sterk verminderde zelfredzaamheid hebben, zal het OPZ Geel op zoek gaan naar pleeggezinnen hoewel dit ook gebeurt voor andere cliënten met langdurige en meervoudige zorgvragen. Dit kan echter alleen indien hun problematiek gestabiliseerd is, enige vorm van communicatie mogelijk is en het sociale gedrag samenleven in een gezinscontext toelaat.

Plaatsingen in pleeggezinnen worden uitgevoerd en georganiseerd door private voorzieningen die worden erkend, gecontroleerd en gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. Er zijn op dit ogenblik 24 pleegzorgdiensten erkend door de Vlaamse overheid die professionele hulpverlening bieden aan pleeggezinnen, pleegkinderen/-gasten en hun ouders of familie. Sommige diensten bieden enkel hulpverlening aan binnen één zorgsector bijvoorbeeld de sector JW terwijl andere diensten actief zijn in verschillende sectoren.

De belangrijkste opdrachten van de diensten voor pleegzorg te onderscheiden in de loop van het pleegzorgproces zijn: ten eerste, werving van (kandidaat-)pleegzorgers/-gezin. "Pleeggezin" is hierbij een verzamelterm, die verwijst naar verschillende vormen van engagement als: steungezin, opvanggezin, weekendgezin, crisisopvanggezin, pleeggezin op langere termijn, enz. Ten tweede, selectie of screening van (kandidaat-)pleegzorgers/-gezin. Het gaat hier om het selecteren en/of vormen (opleiden en voorbereiden) van gezinnen die zich aanmelden als kandidaat-pleeggezin. Ten derde, behandelen van aanvragen tot pleegzorg. Deze aanvragen kunnen komen van de ouders zelf, van verwijzende instanties of andere sociale organisaties, naargelang de pleegzorgsector waarbinnen de dienst werkzaam is. Op basis van de ingewonnen informatie beslist de dienst voor pleegzorg of een pleegzorgplaatsing kan georganiseerd worden. Ten vierde, matching van pleeggezin en pleegkind/gast. De diensten gaan na of een geschikt pleeggezin kan gevonden worden, brengt pleeggezin en hulpvrager met elkaar in contact, organiseert de kennismaking en maakt afspraken m.b.t. het verdere verloop ervan. Ten vijfde, monitoring en follow-up van de plaatsing. Ten zesde, begeleiding van/Hulpverlening aan pleegkind/pleeggast, ouders en pleegzorgers. Ten zevende, behoud en optimaliseren van het contact met de ouders en de familie van het pleegkind of de pleeggast. Ten achtste, coaching/vorming en training van de pleegzorgers/-gezin. Ten negende, administratieve en financiële ondersteuning en afwikkeling van de pleegzorgsituatie. Ten slotte, nazorg bij pleegzorgers.

Pleegzorg Vlaanderen is een vzw opgericht door de diensten voor pleegzorg in Vlaanderen. Opgericht in 1979 als "Federatie Pleegzorg" veranderde ze haar naam in 2009 naar "Pleegzorg Vlaanderen". Het is een belangenvereniging met vier kernopdrachten: denk-tank zijn voor de hulpverleningsvorm pleegzorg, de werkvorm pleegzorg promoten, service bieden aan de leden en gesprekspartner zijn voor de overheid en de hele samenleving

(www.pleegzorgvlaanderen.be). Andere doelstellingen en opdrachten van Pleegzorg Vlaanderen zijn volgens Grietens (Grietens, 2007): coördinatie van de diensten voor pleegzorg; werving van nieuwe pleeggezinnen en informeren van kandidaat-pleeggezinnen; opvolging van wetgeving en beleid; pleegzorg onder de aandacht brengen van politici, professionelen en het ruime publiek; stimuleren van onderzoek over pleegzorg.

De erkenning en subsidiëring van de diensten voor pleegzorg gebeuren volgens verschillende regelgevingen, afhankelijk van het kader waarbinnen de pleegzorg georganiseerd wordt. Belangrijk om op te merken is dat in de sectoren Kind en Gezin en VAPH de subsidiebedragen of het aantal plaatsen waarop beroep kan worden gedaan wettelijk beperkt worden terwijl dit niet het geval is in de sector JW. Dit verklaart niet alleen de stijging in pleegzorgplaatsingen in de sector JW en de quasi-stabiliteit in het aantal plaatsingen in de beide andere sectoren. Het verklaart wellicht ook waarom het aandeel van de sector JW veel groter is dan van de beide andere sectoren. De sector GGZ is nog een geval apart omdat hier theoretisch nog groei mogelijkheden zijn (in aantal toegelaten plaatsen) maar dat de financiering niet aanwezig is.

Diensten GOP worden sinds 1985 erkend en gesubsidieerd als project door Kind en Gezin op basis van een interne reglementering op de diensten voor private gezinsplaatsing. Vanaf 2009 gebeurt dit op basis van een convenant en een daaraan gekoppeld jaarlijks subsidiebesluit.

Diensten voor pleegzorg die werken in opdracht van JW worden door de Vlaamse minister erkend en gesubsidieerd op basis van artikel 19 van het Besluit van de Vlaamse regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor de voorzieningen van bijzondere jeugdbijstand⁶. De diensten voor pleegzorg betalen met hun subsidies hun eigen personeels- en werkingskosten en de vergoedingen van de pleegzorgers.

---

6 *BS 10 december 1994. Art. 19. Onderafdeling G. - Diensten voor pleegzorg Besluit BJB 13 juli 1994: De diensten voor pleegzorg dienen te voldoen aan de volgende bijzondere voorwaarden:*

- 1° het minimumaantal te begeleiden minderjarigen is zesendertig;*
- 2° de dienst zorgt voor de selectie van pleeggezinnen en laat elke plaatsing in een pleeggezin voorafgaan door een grondige studie van de minderjarige en van het pleeggezin. De selectie past in het hulpverleningsprogramma en houdt rekening met de materiële en immateriële omstandigheden in het pleeggezin. De dienst zorgt voor de begeleiding en de vorming van de pleeggezinnen;*
- 3° de leden van het pleeggezin moeten van goed zedelijk gedrag zijn en hun gezondheidstoestand mag geen gevaar inhouden voor de minderjarigen;*
- 4° aan een pleeggezin mogen niet meer dan vier minderjarigen en andere personen beneden de leeftijd van achttien jaar worden toevertrouwd, behalve :*
  - a) wanneer allen tot eenzelfde gezin behoren;*
  - b) wanneer het een bijkomende opname betreft van een minderjarige die reeds eerder in het pleeggezin verbleef;*
- 5° de dienst garandeert in elke pleegzorgsituatie gemiddeld 7 begeleidingscontacten per jaar met de direct betrokken actoren. De dienst zorgt ervoor dat elke actor op voldoende wijze in de hulpverlening wordt betrokken;*

De erkenning van een dienst voor pleegzorg binnen de sector VAPH, volgens de oude terminologie 'plaatsing in een gezin', is gebaseerd op het KB van 23 december 1970 tot vaststelling van de voorwaarden van de erkenning, inrichtingen, tehuizen en diensten voor plaatsing in gezinnen ten behoeve van gehandicapten⁷. Hoofdstuk V van het KB van 23 december 1970 tot vaststelling van de voorwaarden voor de erkenning van de inrichtingen, tehuizen en diensten voor plaatsing in gezinnen ten behoeve van gehandicapten⁸ bevat regels i.v.m. de rechtsvorm, eisen die worden gesteld aan het bestuur en aan het personeel. De normen voor personeelsbezetting en de subsidiëring ervan zijn vastgelegd in het MB van 24 april 1973 tot bepaling, wat betreft het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin, van de te volgen bijzondere regels voor de vaststelling van de toelagen per dag, toegekend voor het onderhoud en de behandeling van de gehandicapten, geplaatst ten laste van de openbare besturen bepalingen⁹.

Het Koninklijk besluit van 10 april 1991 houdende vaststelling van de normen waaraan de functie van psychiatrische gezinsverpleging moet voldoen om te worden erkend bepaalt de erkenningsnormen van de diensten voor psychiatrische gezinsverpleging¹⁰.

6° de opdracht die de dienst vooropstelt ten aanzien van het oorspronkelijke milieu, dient in het handlingsplan te worden vastgesteld;

7° de dienst betaalt de subsidies, opgenomen in artikel 39, § 1, 40 en 42, § 1 en § 3, regelmatig en volledig uit aan de pleeggezinnen.

⁷ Bijlage, artikel 5, BS 30 januari 1971.

⁸ BS 30 januari 1971.

⁹ BS 15 juni 1973.

¹⁰ BS 30.IV.1991; http://www.wvc.vlaanderen.be/juriwel/gezocuratie/curatieve/erk/specifieke_erkennings-criteria/kb100491.htm#P7_176.

HOOFDSTUK 2 ONDERZOEKSOPZET

Voor het in kaart brengen van de aanbodskenmerken van de Vlaamse diensten voor pleegzorg werd gekozen voor het opstellen van een managementvragenlijst die gericht was aan de organisatieleiding van elke dienst. Om de respons te maximaliseren werd een toelichting gegeven over dit onderzoek op een ledenvergadering van de federatie "Pleegzorg Vlaanderen". Met toestemming van de diensten voor pleegzorg werd een lijst bezorgd van adressen en gegevens van directeurs en coördinatoren.

In totaal werden 24 managementvragenlijsten via de post op 05/03/2010 toegestuurd naar de directeur of coördinator van elke pleegzorgdienst. Om de respondenten aan te sporen de vragenlijst in te vullen maar ook om eventuele problemen bij het invullen van de vragenlijst te verhelpen werd regelmatig telefonisch contact genomen (een eerste keer 14 dagen na het versturen van de vragenlijsten) met die organisaties waarvan we op dat moment nog geen vragenlijst ontvingen. Op 27/05/2010 werd het veldwerk afgesloten en beschikten we over 24 ingevulde vragenlijsten. Alle 24 diensten voor pleegzorg vulden de vragenlijst quasi volledig in.

De vragenlijst zelf (zie bijlage 2) werd opgesteld door de auteurs van dit onderzoek. Om de kwaliteit van o.a. de vraagformulering te bewaken werd de vragenlijst nagekeken door Marc Callens (Studiedienst Vlaamse Regering). Om na te gaan of de vragenlijst door diensten voor pleegzorg ook hanteerbaar en invulbaar was, werd ze mondeling met één organisatieleider van een pleegzorgdienst ook overlopen. De opmerkingen van beide experts werden verwerkt en leidden tot de definitieve versie van de vragenlijst.

De vragenlijst die aan de diensten voor pleegzorg werd bezorgd, bestaat inhoudelijk uit vijf delen. In een eerste deel wordt gevraagd naar algemene organisatiekenmerken zoals: de oprichtingsdatum, de datum waarop erkenningen werden verkregen, het aantal locaties, de postcode van de locaties, de doelgroepgerichtheid, het aantal pleegkinderen of –gasten geplaatst in de loop van 2009, het totaal aantal verblijfsdagen, in 2009, het aantal pleegkinderen of –gasten geplaatst op 31/12/2009, het aantal actieve pleeggezinnen op 31/12/2009, aantal plaatsingen beëindigd in de loop van 2009.

Inhoudelijk peilt een tweede deel van de vragenlijst naar "personeelskenmerken" zoals: het aantal VTE op 31/12/2009 per functie en sector; de gemiddelde leeftijd van personeelsleden; het aantal werknemers op 31/12/2009 per functie en sector; het op 31/12/2009, de geldelijke anciënniteit op 31/12/2009 en de in- en uitstroom in de loop van 2009.

Een derde luik handelt over kenmerken van de dienstverlening: in dit deel wordt gepeild naar kenmerken van de dienstverlening in de verschillende fasen van het pleegzorgproces van werving tot nazorg. Een vierde luik handelt eveneens over het pleegzorgproces en peilt naar de mening van de organisatieleiders over 25 stellingen in verband met de verschillende fasen van het pleegzorgproces. Een laatste luik brengt een aantal identificatiegegevens (naam en functie) en contactgegevens van de respondenten in kaart.

HOOFDSTUK 3 RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK

3.1 De beschikbaarheid van het pleegzorgaanbod in Vlaanderen

Hoewel inzake de beschikbaarheid van hulp- en dienstverleningsaanbod verschillende definities in omloop zijn, wordt aangenomen dat de beschikbaarheid van hulp- en dienstverleningsaanbod verwijst naar de aanwezigheid van aanbod en de mate waarin het aanbod te verkrijgen is (Craeynest et al, 2007). Beschikbaarheid van zorgaanbod wordt als één van de belangrijke dimensies gezien van een toegankelijke hulp- en dienstverlening. In de literatuur wordt tevens gewezen op regionale verschillen die bestaan in de beschikbaarheid van aanbod wat het bestuderen van de beschikbaarheid van het pleegzorgaanbod vanuit een geografisch perspectief relevant maakt. In dit onderzoek wordt de beschikbaarheid van het pleegzorgaanbod, gelet op de eigenheid van dit aanbod, nog vanuit vier andere perspectieven benaderd, namelijk: een tijdsperspectief, een sectorperspectief, een organisatieperspectief en een doelgroeperspectief.

3.1.1 De beschikbaarheid vanuit een tijdsperspectief

Globaal genomen hebben Vlaamse diensten voor pleegzorg een rijke geschiedenis. In 2010 bedraagt de gemiddelde leeftijd van diensten voor pleegzorg 33 jaar (Standaarddeviatie= 8,6). De spreiding in leeftijd is echter groot. De organisatie met de langste staat van dienst startte 48 jaar geleden met haar werking. De jongste organisatie ging 18 jaar terug van start. De meerderheid van de diensten voor pleegzorg startten (22 van de 24 organisaties) langer dan 20 jaar geleden met hun werking. In het recente verleden werden geen nieuwe organisaties meer opgericht.

Diensten voor pleegzorg kunnen over een erkenning beschikken gesitueerd binnen één of meer sectoren (Jongerenwelzijn, Kind en Gezin, OPZ Geel en het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap). De meerderheid van de diensten voor pleegzorg beschikt over een erkenning binnen één sector (15 van de 24 organisaties). De overige negen organisaties beschikken over een erkenning binnen twee sectoren.

De psychiatrische gezinsverpleging in Geel kan als een unicum beschouwd worden gezien ze exclusief wordt aangeboden door het Openbaar Psychiatrisch Centrum in Geel. Elders in Vlaanderen bestaat geen gelijkaardige werking. Voorts beschikken vier organisaties over een erkenning vanuit de sector Kind en Gezin. Twaalf organisaties hebben een erkenning vanuit het Vlaams Agentschap voor personen met een handicap. Het grootste aantal erkende organisaties (16) beschikt over een erkenning vanuit het Agentschap Jongerenwelzijn. Op organisatie-niveau zijn zes erkenningstypes te onderscheiden. De eerste vier categorieën bestaan uit

organisaties die erkend zijn binnen één van de vier sectoren. Bovendien bestaan nog twee groepen van organisaties die een erkenning hebben vanuit twee sectoren (een erkenning Bijzondere Jeugdzorg in combinatie met Kind en Gezin of een erkenning Bijzondere Jeugdzorg in combinatie met VAPH).

De gemiddelde erkenningsduur is het langst bij erkenningen van het VAPH (32 jaar) gevolgd door erkenningen vanuit het Agentschap Jongerenwelzijn (28 jaar), Kind en Gezin (26 jaar) en OPZ Geel (19 jaar). Een vaststelling is dat de gemiddelde werkingsduur hoger ligt dan de gemiddelde erkenningsduur binnen elke sector. Dit laat veronderstellen dat diensten voor pleegzorg reeds langer dan hun wettelijke erkenning dienstverlening boden. Gezien niet elke organisatie een erkenning heeft binnen elke sector hebben beide gemiddelden echter geen betrekking op dezelfde organisaties waardoor deze conclusie mogelijk niet kan getrokken worden. Wanneer echter de erkenningsduur en werkingsduur van individuele organisaties paarsgewijs wordt vergeleken ligt bij zes organisaties de werkingsduur hoger dan de erkenningsduur.

Als we kijken naar de kortste en langste erkenningsduur van een pleegzorgdienst per sector, zien we dat dit in de sector JW respectievelijk 17 jaar en 37 jaar is, in de sector Kind en Gezin 25 jaar en 28 jaar en in de sector VAPH 20 jaar en 39 jaar. De erkenningsduur van OPZ Geel bedraagt 19 jaar. Hier blijken enerzijds interpretatiefouten te zijn gemaakt bij het beantwoorden van de vragenlijst aangezien op basis van de wetgeving (of beter het gebrek aan wetgeving) bij de sector Kind en Gezin maximaal 25 jaar erkenningsduur mogelijk is (instelling van het experiment GOP in 1985). Anderzijds bestond er een beperkte subsidieregeling op basis van de Wet op de jeugdbescherming van 1965 waarvoor toen het ministerie van Justitie bevoegd was zodat diensten wellicht deze regeling meegerekend hebben in de erkenningsduur (overheveling van bevoegdheden inzake BJB naar de gemeenschappen in 1980 en een erkenning zoals we die nu kennen pas vanaf 1992). In de sector VAPH is een erkenning vanaf 1970 mogelijk wat overeenstemt met een periode van 40 jaar. Het KB met de erkenningsnormen dat op de gezinsverpleging van Geel van toepassing is, dateert van 1991 dus 19 jaar.

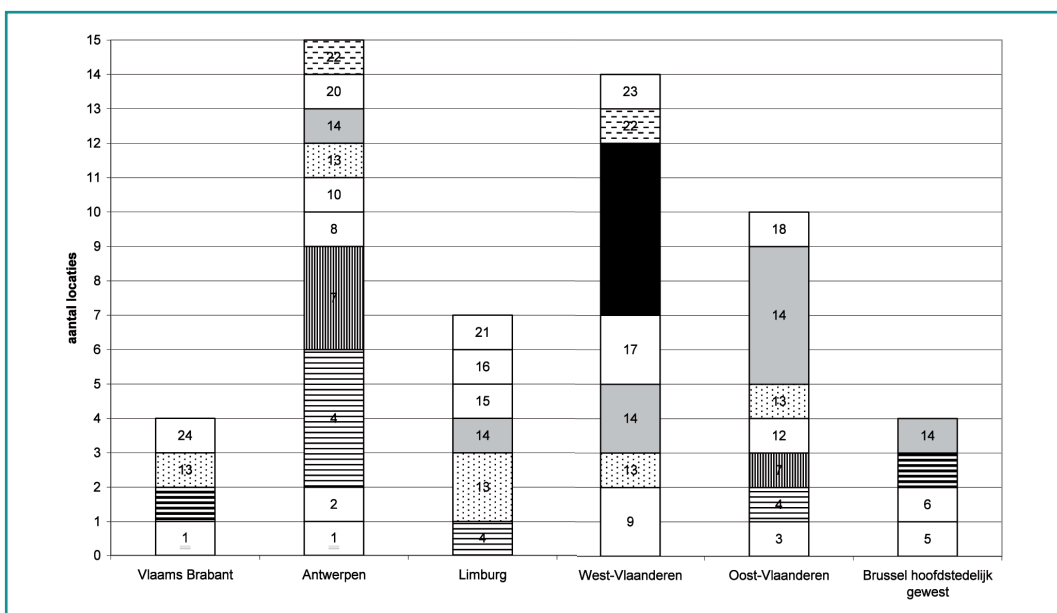
3.1.2 De beschikbaarheid vanuit een geografisch perspectief

Een meerderheid van 14 diensten voor pleegzorg biedt zijn dienstverlening aan vanuit één locatie. Gemiddeld bieden diensten voor pleegzorg op 2,3 locaties hun dienstverlening aan. Dit betekent dat verschillende diensten voor pleegzorg hun dienstverlening vanuit meerdere locaties aanbieden. Eén organisatie beschikt over negen locaties van waaruit dienstverlening op vlak van pleegzorg wordt aangeboden. In Vlaanderen hebben de 24 diensten voor pleegzorg 54 verschillende locaties waarvan er 51 over een permanentie beschikken waar cliënten tijdens de kantooruren terecht kunnen.

Op basis van de postcode van elke locatie is het mogelijk de verschillende locaties (van eenzelfde organisatie) te situeren in Vlaanderen. Figuur 1 geeft vooreerst een beeld van de spreiding van de verschillende locaties in Vlaanderen. De meeste locaties situeren zich in de provincie Antwerpen (15) en West-Vlaanderen (14) gevolgd door Oost-Vlaanderen (10 locaties), Limburg (7 locaties), Vlaams Brabant (4 locaties) en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (4 locaties).

Figuur 1 toont tevens hoe de locaties van eenzelfde organisatie geografisch gespreid zijn. De nummers in de staven van de figuur zijn een volgnummer van elke organisatie. Pleegzorgdienst met als volgnummer 14 is bijvoorbeeld een organisatie met negen locaties. Deze organisatie heeft vier locaties in Oost-Vlaanderen, twee locaties in West-Vlaanderen en heeft voorts ook nog locaties in Antwerpen, Limburg en het Brussels hoofdstedelijk gewest. Ook de organisaties met als volgnummer 13 en 4 (beschikken beiden over 6 locaties) zijn actief in verschillende Vlaamse provincies. Andere organisaties zoals de organisatie met volgnummer 19, 17 of 9 beschikken ook over meerdere locaties maar die zijn telkens gesitueerd binnen één provincie.

Figuur 1 Dienstverleningslocaties bij Vlaamse diensten voor pleegzorg naar provincie

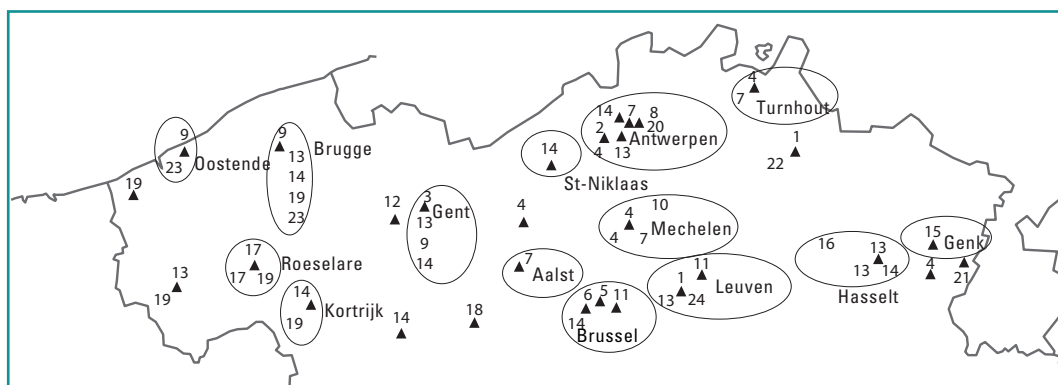

In figuur 2 worden de locaties van de verschillende Vlaamse Diensten voor pleegzorg gesitueerd op een kaart van Vlaanderen. Alle 54 locaties zijn door een organisatienummer (1 tot 24) gepositioneerd op de kaart van Vlaanderen. De nummers verwijzen naar een volgnummer van de pleegzorgdienst waartoe de locatie behoort. Steden waarin meerdere locaties voorkomen zijn voor de overzichtelijkheid slechts met één driehoekje gepositioneerd. Opvallend is dat er een sterke geografische clustering bestaat binnen de grootsteden Gent, Antwerpen

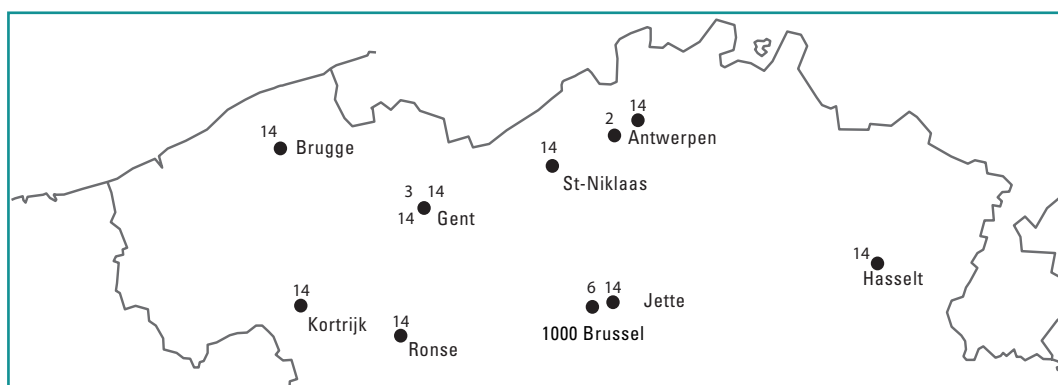
en Brussel. Bovendien blijken de Vlaamse centrumsteden interessante aantrekkingspolen voor diensten voor pleegzorg. Een tiental locaties zijn gehuisvest buiten de Vlaamse centrumsteden en Brussel.

Figuur 2 Spreiding van de locaties van diensten voor pleegzorg over Vlaanderen

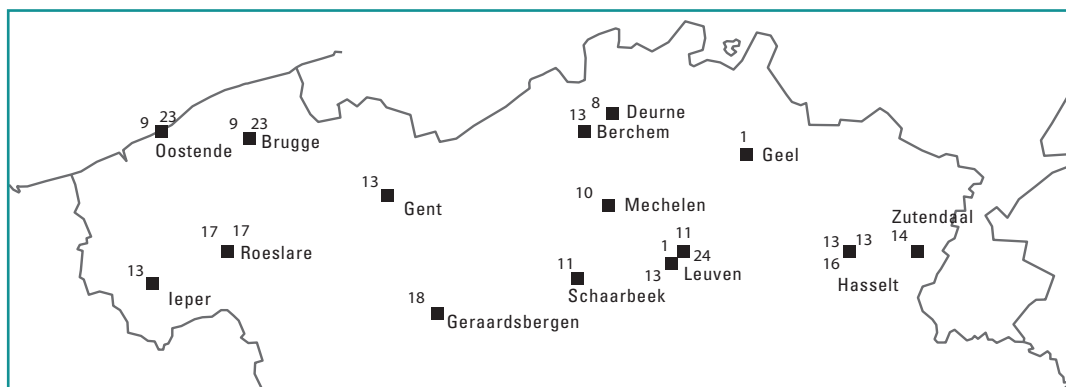
Hoewel een aantal witte zones bestaan in West-Vlaanderen en Limburg toont figuur 2 een egale spreiding van het pleegzorgaanbod over Vlaanderen. Wanneer de spreiding van het aanbod sectorspecifiek wordt bekeken blijkt een veel lagere dekkingsgraad, althans binnen sommige deelsectoren. De psychiatrische pleegzorg toont de minste spreiding doordat ze enkel in Geel wordt aangeboden. Het pleegzorgaanbod van Kind & Gezin is relatief beperkt gespreid over Vlaanderen. Het aanbod komt voor in zes centrumsteden + Ronse en in de buurt van de hoofdstad Brussel. Het aanbod komt voor in 10 verschillende steden of gemeenten. Opmerkelijk is dat dit aanbod in belangrijke mate aangeboden wordt door één organisatie die gevestigd is op negen van de 12 locaties. Hoewel de Gezinsondersteunende pleegzorg (GOP) een vorm van rechtstreeks toegankelijke hulp is, valt af te leiden uit figuur 3 dat geografische afstand in bepaalde regio's een belangrijke drempel voor effectieve toegankelijkheid kan inhouden.

Figuur 3 Spreidingskaart van locaties waar pleegzorg erkend door Kind & Gezin wordt aangeboden

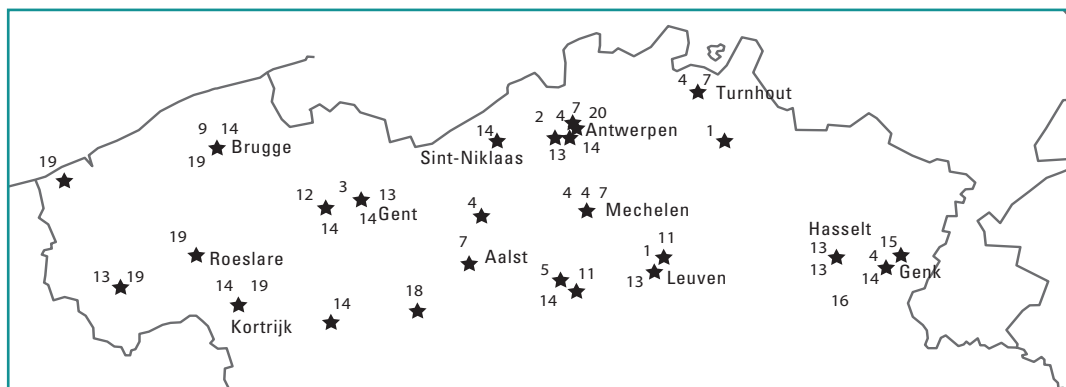
Figuur 4 geeft verschillende indicaties dat de locatiedensiteit van de pleegzorg van VAPH hoger ligt dan die van Kind & Gezin. Het pleegzorgaanbod van het VAPH wordt vooreerst op 22 locaties in Vlaanderen aangeboden en vinden we terug in 15 steden of gemeenten. Bovendien zijn vooral in de centrumsteden meerdere organisaties gevestigd. Daarnaast situeren zich in de regio Antwerpen en Leuven een aantal locaties geografisch vrij dicht bij elkaar. Opmerkelijk is de lage locatiedensiteit in de provincie Oost-Vlaanderen.

Figuur 4 Spreidingskaart van locaties waar pleegzorg erkend door VAPH wordt aangeboden

De meest egale spreiding komt voor in het pleegzorgaanbod van de Bijzondere Jeugdzorg. In Vlaanderen is het aanbod gespreid over 43 locaties. In alle Vlaamse centrumsteden met uitzondering van Oostende is een locatie met een BJB pleegzorgaanbod gevestigd. In de meerderheid van de centrumsteden is meer dan één organisatie gevestigd met een BJB pleegzorgaanbod. De positionering van locaties blijkt bovendien in belangrijke mate afhankelijk van de aanwezigheid van BJB-verwijzers (het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg en de Jeugdrechtbank).

Figuur 5 Spreidingskaart van locaties waar pleegzorg erkend door BJB wordt aangeboden

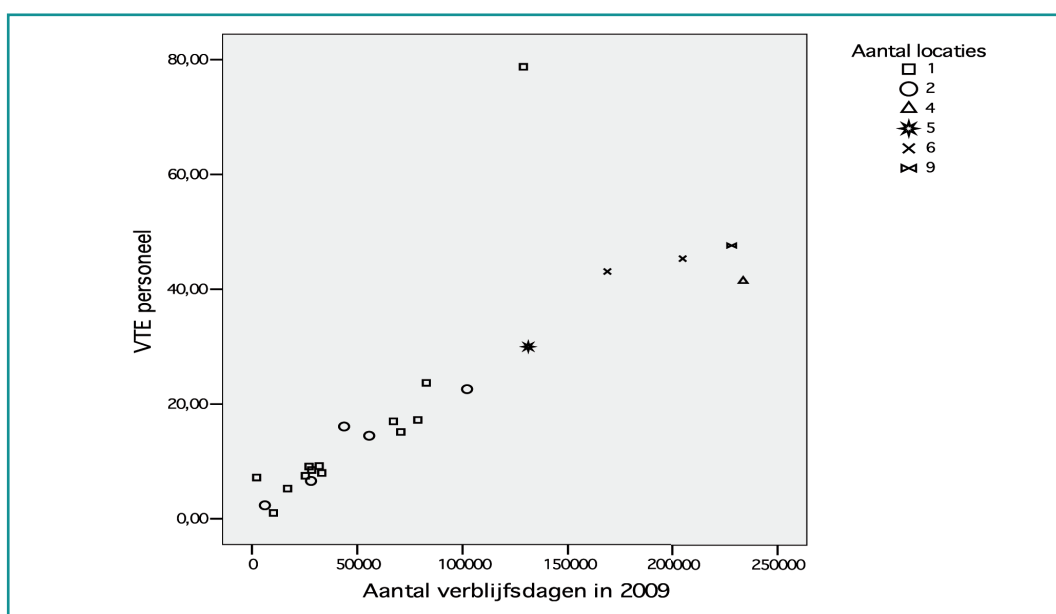

3.1.3 De beschikbaarheid vanuit een organisatieperspectief

De variatie in het aantal locaties van diensten voor pleegzorg suggereert dat er variatie bestaat in de omvang van de verschillende organisaties. Het is interessant om eens te kijken of zich dit ook doorvertaalt naar andere cijfers. Verkennende analyses tonen aan dat, voor een indicatie van de omvang van diensten voor pleegzorg, verschillende kenmerken kunnen worden gebruikt die (sterk) positief met elkaar samenhangen zoals het aantal verblijfsdagen van pleegkinderen of gasten in 2009, het aantal VTE personeel op 31/12/2009, het aantal pleegkinderen/gasten geplaatst op 31/12/2009 of het aantal actieve pleeggezinnen op 31/12/2009.

Figuur 6 toont de samenhang tussen het totaal aantal effectieve verblijfsdagen van pleegkinderen of pleeggasten in 2009, het totaal aantal VTE personeel en het aantal locaties van diensten voor pleegzorg. Een symbool in figuur 6 toont hoe een pleegzorgdienst zich positioneert op elk van deze drie dimensies. De variatie in aantal VTE personeel en aantal verblijfsdagen blijkt groot. Op basis van het aantal verblijfsdagen is de grootste organisatie (233649 verblijfsdagen) ruim 100 keer omvangrijker dan de kleinste (2262 verblijfsdagen). Op basis van het aantal VTE is de grootste organisatie 78 keer groter dan de kleinste.

Figuur 6 Samenhang tussen VTE personeel op 31/12/2009 en aantal verblijfsdagen in 2010 van pleegkinderen/gasten naar aantal locaties van diensten voor pleegzorg

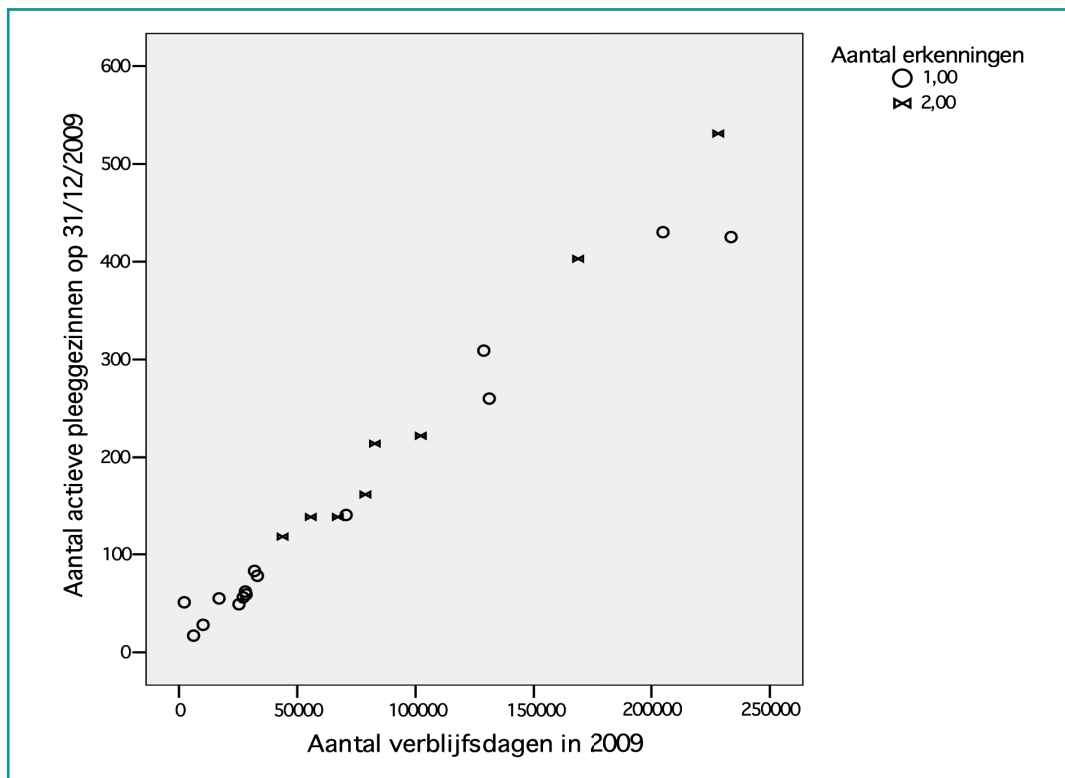
Tevens illustreert de figuur de positieve samenhang tussen het aantal VTE personeel op 31/12/2009 van diensten voor pleegzorg en het aantal verblijfsdagen van kinderen/gasten in 2009. Naarmate organisaties meer VTE personeel hebben, scoren ze ook hoger op het aantal verblijfsdagen. Ook het aantal locaties correleert positief met de twee overige dimensies. Uit

figuur 6 blijkt duidelijk dat organisaties met veel locaties zich rechts boven in de grafiek situeren terwijl organisaties met minder locaties eerder links onder zijn gepositioneerd.

Ten slotte valt op dat de organisatie met het grootste aantal VTE personeel zich buiten de puntenwolk situeert. Het betreft de pleegzorgwerking van OPZ Geel waar een deel van het personeel verbonden aan de pleegzorgwerking ook wordt ingezet binnen het psychiatrisch ziekenhuis.

Om de “statistische outlier” uit figuur 6 te omzeilen, bekijken we in figuur 7 de samenhang tussen het aantal verblijfsdagen in 2009, het aantal actieve pleeggezinnen op 31/12/2009 en het aantal erkenningen van diensten voor pleegzorg. Naast de variatie in aantal actieve pleeggezinnen valt ook de sterke positieve samenhang op tussen het aantal verblijfsdagen in 2009 en het aantal actieve pleeggezinnen op 31/12/2009. Bovendien blijkt dat de meerderheid van de diensten voor pleegzorg met een erkenning vanuit één sector kleine organisaties zijn. Diensten voor pleegzorg met twee erkenningen positioneren zich eerder als middelgrote tot grote organisaties.

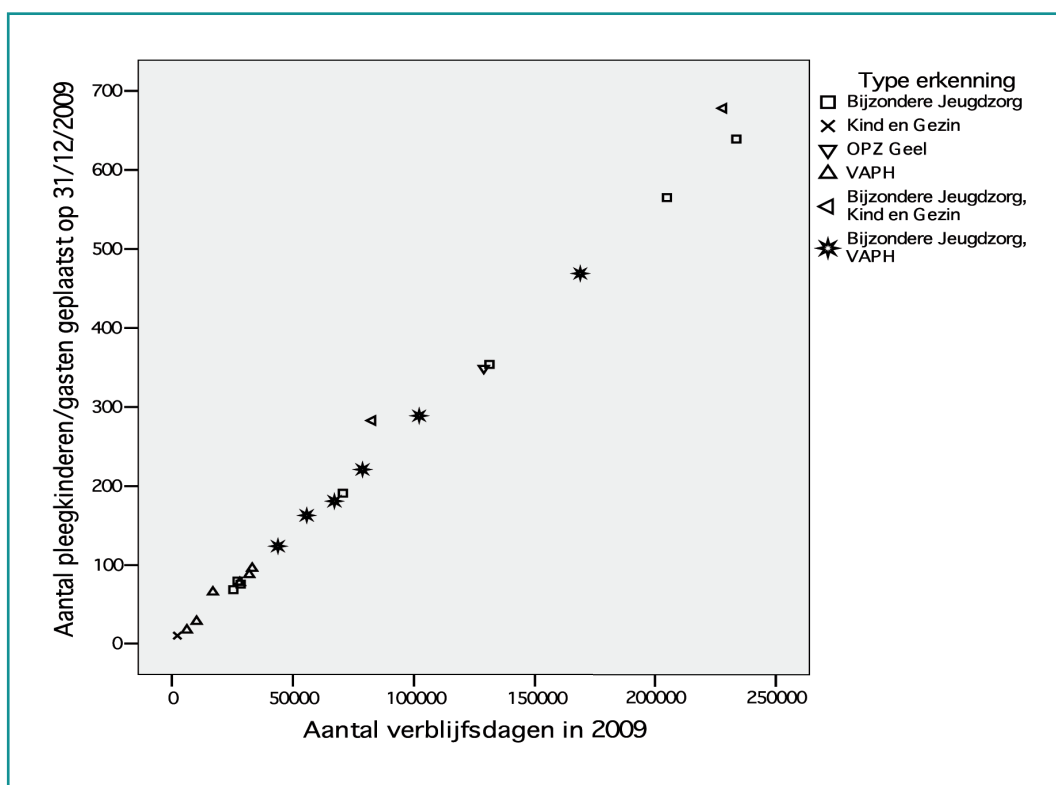
Figuur 7 Samenhang tussen het aantal actieve pleeggezinnen op 31/12/2009 en het aantal verblijfsdagen in 2009 van pleegkinderen/gasten naar aantal erkenningen van diensten voor pleegzorg

Wanneer gekeken wordt naar de samenhang tussen het aantal verblijfsdagen in 2009 van diensten voor pleegzorg en het aantal pleegkinderen/gasten dat op 31/12/2009 is geplaatst blijkt een sterk positieve samenhang te bestaan (figuur 8). De positie van diensten voor pleegzorg op beide assen wordt nu gelabeld naar type erkenning. Uit de legende blijkt dat er op organisatieniveau zes erkenningstypes te onderscheiden zijn. De eerste vier categorieën bestaan uit organisaties die erkend zijn binnen één van de vier sectoren. Bovendien bestaan nog twee groepen van organisaties die een erkenning hebben vanuit twee sectoren (een erkenning Bijzondere Jeugdzorg in combinatie met Kind en Gezin of een erkenning Bijzondere Jeugdzorg in combinatie met VAPH).

Organisaties met een erkenning Bijzondere Jeugdzorg tonen variatie in hun omvang. Twee organisaties zijn groot, twee organisaties zijn middelgroot, terwijl de overige eerder kleine organisaties zijn. De organisatie met enkel een erkenning vanuit Kind en Gezin positioneert zich als een kleine organisatie. Ook alle organisaties met enkel een erkenning vanuit VAPH zijn eerder kleine organisaties. De pleegzorgwerking van OPZ Geel toont zich op basis van de parameters in figuur 8 een middelgrote organisatie. De organisaties met een dubbele erkenning tonen zich als middelgrote organisaties en in één geval als een grote organisatie.

Figuur 8 Samenhang tussen het aantal geplaatste pleegkinderen/gasten op 31/12/2009 en het aantal verblijfsdagen in 2009 van pleegkinderen/gasten naar type erkenning

3.1.4 De beschikbaarheid vanuit een sectorperspectief

Het eerste deel van tabel 1 toont het aantal verblijfsdagen van pleegkinderen of pleeggasten in 2009 naar sector. In het totaal werden in 2009 1.847.719 verblijfsdagen van pleegkinderen of gasten in een pleeggezin gerapporteerd. Wanneer we dit aantal delen door 365 komen we op 5062,2. Dit volume geeft het aantal kinderen weer dat voltijds gedurende één jaar in een pleeggezin verbleef¹¹. Quasi drie vierde van dit volume (73%) zijn verblijfsdagen van kinderen of jongeren uit de bijzondere jeugdbijstand. Ongeveer één vijfde van het totaal aantal verblijfsdagen werd in 2009 gerealiseerd door het VAPH. OPZ Geel heeft op basis van deze gegevens een sectoraandeel van 7% terwijl de pleegzorg van Kind en Gezin met 10796 verblijfsdagen uitkomt op een sectoraandeel van 0,6%. Gezien elke pleegzorgdienst deze vraag naar behoren invulde kunnen we aannemen dat deze cijfers een accuraat beeld geven van de effectieve verblijfsdagen van pleegkinderen en gasten in een pleeggezin in 2009.

Tabel 1 Het volume van gebruikersgegevens van Vlaamse diensten voor pleegzorg in 2009 naar sector

	Bijzondere Jeugd-bijstand	Kind en Gezin	OPZ Geel	VAPH	Totaal
Aantal verblijfsdagen 2009	1349290	10796	128859	358774	1847719
Aantal verblijfsdagen 2009 / 365	3696,7	29,6	353,0	982,9	5062,2
Sectoraandeel	73,0%	0,6%	7,0%	19,4%	100,0%
Aantal pleegkinderen/gasten 31/12/2009	3795	113	349	1002	5259
Sectoraandeel	72,2%	2,1%	6,6%	19,1%	100,0%
Aantal actieve gezinnen 31/12/2009	2832	124	309	883	4148
Sectoraandeel	68,3%	3,0%	7,4%	21,3%	100,0%
Aantal pleegkinderen/gasten per actief pleeggezin	1,34	0,91	1,13	1,13	1,27

Het tweede deel van tabel 1 toont het aantal pleegkinderen of gasten dat op 31/12/2009 was geplaatst in een pleeggezin. In het totaal gaat het om 5259 kinderen of gasten. Het sectoraandeel komt quasi overeen met de aandelen die werden gerapporteerd op basis van het aantal verblijfsdagen in 2009. Een kleine nuance is het sectoraandeel van Kind en Gezin dat op basis van het aantal pleegkinderen op 31/12/2009 met 2,1% anderhalf procent hoger blijkt te liggen dan op basis van het aantal verblijfsdagen. Deze discrepantie valt te verklaren doordat de gezinsondersteunende pleegzorg (GOP) aangeboden door Kind en Gezin vaak van beperkte duur is of repetitief onderbroken wordt. Bovendien kunnen diensten voor pleegzorg binnen GOP ook dag- of nachtopvang, zogeheten 'halve dagen', registreren.

¹¹ Deze maat moet echter met de nodige omzichtigheid worden geïnterpreteerd. Eén voltijds verblijfsjaar kan bijv. bestaan uit één pleegkind/gast die gedurende één jaar in een pleeggezin verblijft maar evenzeer uit 12 pleegkinderen/gasten die gedurende 1 maand in een pleeggezin verblijven.

Deel drie van tabel 1 toont het aantal actieve pleeggezinnen op 31/12/2009 naar sector. Een opsplitsing naar sector toont 2832 actieve pleeggezinnen binnen de Bijzondere Jeugdbijstand, en 883 actieve gezinnen binnen de sector voor personen met een handicap. Beide sectoren hebben op basis van die aantallen een respectievelijk sectoraandeel van 68,3% en 21,3%. Bij OPZ Geel gaat het om 309 pleeggezinnen en bij Kind en Gezin om 124 gezinnen.

In het totaal wordt melding gemaakt van 4148 actieve pleeggezinnen eind 2009. Op basis van het adressenbestand dat werd opgemaakt voor de steekproeftrekking van de survey bij pleegzorgers (zie inleiding; het tweede luik van dit onderzoek) weten we dat het aantal actieve pleegzorgers begin 2010 3963 bedraagt. Dit cijfer ligt duidelijk lager dan het aantal "actieve pleeggezinnen" die de diensten voor pleegzorg via onze managementvragenlijst (tabel 1) rapporteerden.

Hoewel de vraag naar het aantal actieve pleeggezinnen eind 2009 door alle diensten voor pleegzorg werd ingevuld in onze managementvragenlijst moeten de cijfers hierover in tabel 1 om diverse redenen met de nodige reserve worden geïnterpreteerd. Ten eerste wordt in de pleegzorgsector een "actief pleeggezin" op uiteenlopende manieren geïnterpreteerd. Hoewel het in strikte zin gaat over een pleeggezin waar op een bepaald moment ook effectief een pleegkind of pleegvast verblijft, gaat het in de praktijk ook soms over pleeggezinnen die 'wachten' op een pleegkind/gast. Een andere mogelijkheid is, zoals bijv. bij de onderbroken gezinsondersteunende pleegzorg van Kind en Gezin voorkomt, dat het pleegkind niet effectief in het pleeggezin verblijft terwijl het pleeggezin wel beschikbaar is om het kind op te vangen. Ten slotte valt niet uit te sluiten dat, binnen eenzelfde pleegzorgdienst, eenzelfde pleeggezin pleegkinderen/gasten uit verschillende sectoren opvangt. Eenzelfde pleeggezin wordt in dat geval dubbel geteld.

Ten slotte toont tabel 1 het aantal pleegkinderen/gasten per actief pleeggezin op 31/12/2009. Het aantal voor alle sectoren bedraagt 1,27 pleegkinderen/gasten per actief gezin. Zowel voor OPZ Geel als voor VAPH ligt deze verhouding lager en bedraagt 1,13. Voor Kind en Gezin gaat het om 0,91 kinderen per actief pleeggezin. Dit cijfer is opmerkelijk en kan wijzen op het als actief beschouwen van een pleeggezin door de pleegzorgdienst terwijl er als dusdanig geen pleegkind/gast verblijft. Het indiceert vermoedelijk ook het onderbroken karakter van de opvang of de eerder gemelde beschikbaarheid in 'halve' dagen. Tegelijk moet opgemerkt worden dat het in absolute aantallen over een vrij beperkte groep gaat.

Het cijfer voor de Bijzondere Jeugdbijstand ligt met 1,34 kinderen per actief pleeggezin duidelijk hoger dan het cijfer voor de ganse sector. Gezien "het aantal actieve pleeggezinnen op 31/12/2009" verwerkt zit in "het aantal kinderen per actief pleeggezin op 31/12/2009" gelden dezelfde reserves die hierboven werden geformuleerd ook voor deze verhouding.

3.1.5 De beschikbaarheid vanuit een doelgroeperspectief

Samenhangend met de erkenning die diensten voor pleegzorg hebben, valt te verwachten dat ze hun dienstverlening beschikbaar stellen aan bepaalde doelgroepen. De leeftijd kan daarbij als een belangrijk criterium worden gehanteerd om de doelgroep af te bakenen. In de managementvragenlijst werd daarom gevraagd in welke mate de dienstverlening van diensten voor pleegzorg is gericht op de vier vermelde leeftijdscategorieën in tabel 2.

Tabel 2 De gerichtheid van diensten voor pleegzorg op pleegkinderen/gasten van een bepaalde leeftijdsgroep

Pleegzorgdienst	0 tot 6 jarigen	7 tot 12 jarigen	13 tot 18 jarigen	18 plus
1	X	X	X	X
2	X	X	X	X
3	X	X	X	X
4	X	X	X	X
5	X	X	X	X
6	X	X	0	0
7	X	X	X	X
8	X	X	X	X
9	X	X	X	X
10	X	X	X	X
11	X	X	X	X
12	X	X	X	X
13	X	X	X	X
14	X	X	X	X
15	X	X	X	X
16	X	X	X	X
17	X	X	X	X
18	X	X	X	X
19	X	X	X	X
20	X	X	X	X
21	0	0	0	X
22	0	0	0	X
23	X	X	X	X
24	0	0	X	X

De resultaten tonen dat 20 van de 24 diensten voor pleegzorg hun dienstverlening richten op alle leeftijdsgroepen¹². Vier diensten voor pleegzorg geven aan dat ze hun dienstverlening richten op bepaalde leeftijdsgroepen. Organisatie 6 richt zich (decretaal) op nul tot 12 jarigen.

¹² Ook diensten voor pleegzorg die louter een erkenning hebben in de sector JW geven toch aan pleegzorg te organiseren voor de doelgroep van achttien plus. In JW worden minderjarigen van nul tot achttien jaar via het Comité BJB of de Jeugdrechtbank geplaatst in een gezin. Artikel 2 10° Decreet BJB 2008 definieert een minderjarige als 'elke natuurlijke persoon die jonger is dan achttien jaar'. Onder bepaalde voorwaarden kan de plaatsing echter verlengd worden tot de leeftijd van 20 jaar. (artikel 36 §2 Decreet BJB 7 maart 2008). Blijkbaar wordt van deze mogelijkheid in de wetgeving gebruik gemaakt, zeker voor jongeren die nog schoollopen.

Organisaties 21 en 22 richten zich uitsluitend op meerderjarigen. Organisatie 24 richt zich op 13-plussers.

3.2 Personeelskenmerken

3.2.1 Het personeelsvolume

In de managementvragenlijst werd aan elke pleegzorgdienst gevraagd om per sector en per functie het aantal personeelsleden te noteren op 31/12/2009. Er werden vijf functiecategorieën onderscheiden (begeleidend personeel, secretariaat en administratie, directie en management, geneesheer en een categorie andere zoals logistiek, public relations). In het totaal werken bij alle Vlaamse diensten voor pleegzorg 679 personeelsleden. Daarvan kan 66% (446 personeelsleden) worden benoemd als begeleidend personeel. Het administratief personeel en het secretariaat heeft, met 126 personeelsleden, een aandeel van 19% in het totaal aantal personeelsleden. De overige personeelsleden zijn in hoofdzaak onder te brengen onder de categorie "directie en management" en "andere functies (waaronder pr; logistiek)". Beide functiecategorieën hebben een aandeel van zo'n 7% in het totaal aantal personeelsleden. Ten slotte komen ook nog geneesheren voor zij het enkel binnen sommige diensten voor pleegzorg met een erkenning van het VAPH en binnen OPZ Geel.

Van de 679 personeelsleden zijn er 403 (59,4%) tewerkgesteld binnen de Bijzondere Jeugdzorg, 144 binnen VAPH (21,2%), 92 (13,5%) binnen OPZ Geel en 40 (6%) binnen Kind en Gezin. OPZ Geel merkte wel op dat een aantal personeelsleden zowel binnen de gezinsverpleging als binnen het Psychiatrisch ziekenhuis worden ingezet waardoor het genoemde aantal personeelsleden dat ingezet wordt in de pleegzorgwerking een overschatting is.

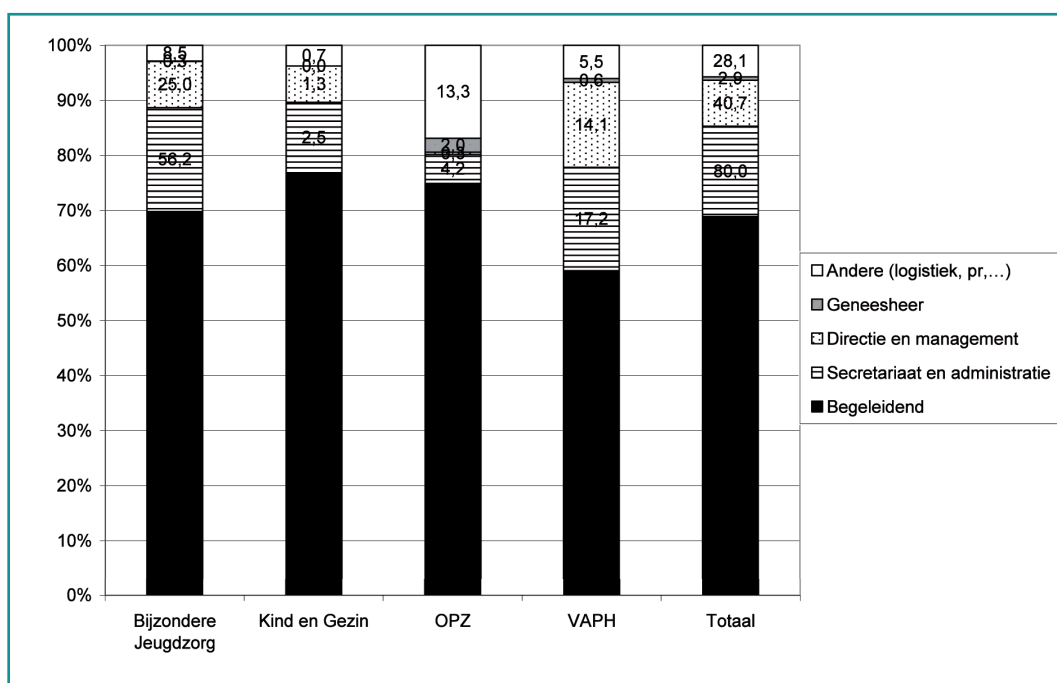
Wanneer per sector afzonderlijk gekeken wordt naar de vertegenwoordiging van de verschillende functiecategorieën dan zijn een aantal interessante vaststellingen te doen (figuur 9). Een eerste bevinding is dat binnen de pleegzorg van Kind en Gezin en OPZ Geel er een relatief groot aandeel van begeleidend personeel actief is. Dit aandeel bedraagt respectievelijk 77% en 75%. Binnen de pleegzorg van VAPH ligt dit aandeel met 59% relatief laag. Een andere vaststelling is dat OPZ Geel (17%) een relatief hoog aandeel van "andere functies" (waaronder logistieke functies en pr) kent. Bij het pleegzorgaanbod van de Bijzondere Jeugdbijstand, VAPH en Kind en Gezin ligt dit aandeel lager (rond de 5%). Tenslotte valt het laag aandeel van administratieve functies en secretariaat op bij OPZ Geel (5%). In de overige sectoren ligt dit aandeel rond de 20%.

Om een beter beeld te krijgen van het effectief volume van personeelsleden bij Vlaamse diensten voor pleegzorg werd in de managementvragenlijst tevens gevraagd naar het aantal VTE personeelsleden op 31/12/2009. In het totaal zijn in de ganse Vlaamse pleegzorgsector 487,8

VTE actief. Quasi 70% (336,2 VTE) is actief als begeleidend personeel, 16,4% (80 VTE) heeft een secretariaatsfunctie of een administratieve functie, 8,3% (40,7 VTE) een management of directiefunctie, 5,8% (28,1 VTE) een andere functie (waaronder logistiek, pr) en 0,6% (2 VTE) is actief als geneesheer.

Wanneer gekeken wordt naar het personeelscontingent uitgesplitst naar sector dan is 298 VTE (61%) van het personeel actief binnen de Bijzondere Jeugdzorg, 91,4 VTE (19%) binnen VAPH, 78,8 VTE (16,1%) binnen OPZ Geel en 19,7 VTE (4%) binnen Kind en Gezin.

Figuur 9 Het aantal VTE personeelsleden naar functie en sector bij Vlaamse diensten voor pleegzorg op 31/12/2009

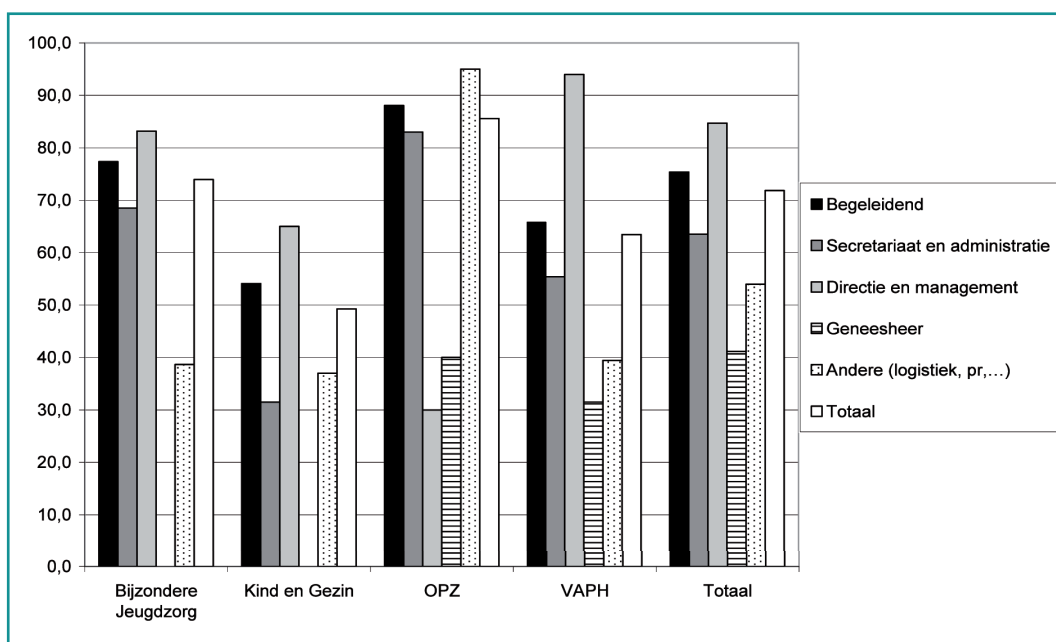
3.2.2 De mate van voltijdse tewerkstelling

Om een beeld te krijgen van de mate van voltijdse tewerkstelling bij Vlaamse diensten voor pleegzorg werd een procentuele index berekend waarbij het aantal VTE personeelsleden gedeeld werd door het aantal koppen. Naarmate het cijfer van de index dichterbij 100 ligt indiceert dit een hogere mate van voltijdse tewerkstelling. Naarmate het cijfer in negatieve zin afwijkt van 100 wijst het op een grotere mate van deeltijdse tewerkstelling.

Globaal genomen (dit is los van sector of functie) bedraagt dit cijfer voor alle personeelsleden 71,8. Geneesheren scoren met een indexcijfer van 41,1 opmerkelijk lager maar ook de categorie "andere" en "secretariaat en administratieve functies" scoren onder het globale cijfer. De

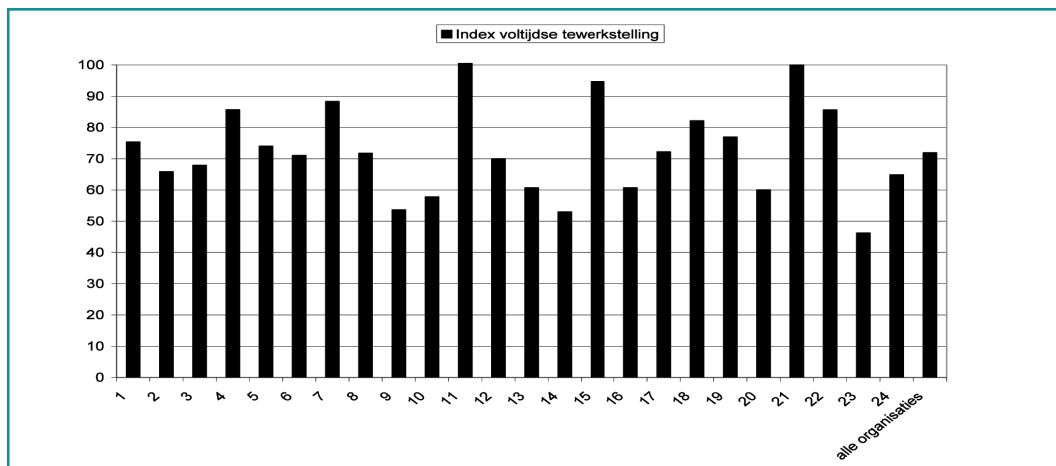
functiecategorieën begeleidend personeel maar vooral management en de directiefuncties scoren hoger dan het globale cijfer:

Figuur 10 De mate van voltijdse tewerkstelling bij Vlaamse diensten voor pleegzorg naar functie en sector

Tussen sectoren bestaan opmerkelijke verschillen. Een eerste vaststelling is dat OPZ Geel, vergeleken met de overige sectoren, bij de verschillende functiecategorieën een relatief hoge mate van voltijdse tewerkstelling kent. Uitzondering hierop vormen de directie en managementfuncties en de functie van geneesheer. Het personeel dat actief is in de pleegzorg erkend door Kind & Gezin kent, vergeleken met de andere sectoren, een hoge mate van deeltijdse tewerkstelling. Vooral bij de secretariaatsfuncties en administratieve functies en bij andere functies is dit opvallend. Bij personeel actief in de pleegzorg van VAPH valt de hoge mate van voltijdse tewerkstelling op binnen de directie en managementfuncties. Bij het personeel actief binnen de Bijzondere Jeugdzorg vallen, vergeleken met de overige sectoren, geen extreme waarden op.

Figuur 11 De mate van voltijdse tewerkstelling bij Vlaamse diensten voor pleegzorg naar organisatie

Figuur 11 toont dat ook tussen diensten voor pleegzorg opmerkelijke verschillen bestaan in de mate waarin personeelsleden voltijds zijn tewerkgesteld. Twee organisaties scoren 100 op de berekende index. Dit geeft aan dat in beide organisaties (degene met volgnummer 11 en 21) alle personeelsleden voltijds werken. Deze organisaties tellen in aantal VTE en in aantal hoofden evenveel personeelsleden. Om één VTE te realiseren hebben beide organisaties één personeelslid. In de overige organisaties is deeltijds werk in mindere of meerdere mate aanwezig. Langs de andere kant van het continuüm situeren zich drie organisaties die rond de 50 scoren op de index (de organisaties met als volgnummer 9, 14, 23). Om één VTE te realiseren hebben deze organisaties twee personeelsleden. Er bestaat geen significante samenhang tussen de mate van voltijdse tewerkstelling binnen een dienst voor pleegzorg en andere organisatiekenmerken zoals omvang of startjaar van de dienstverlening.

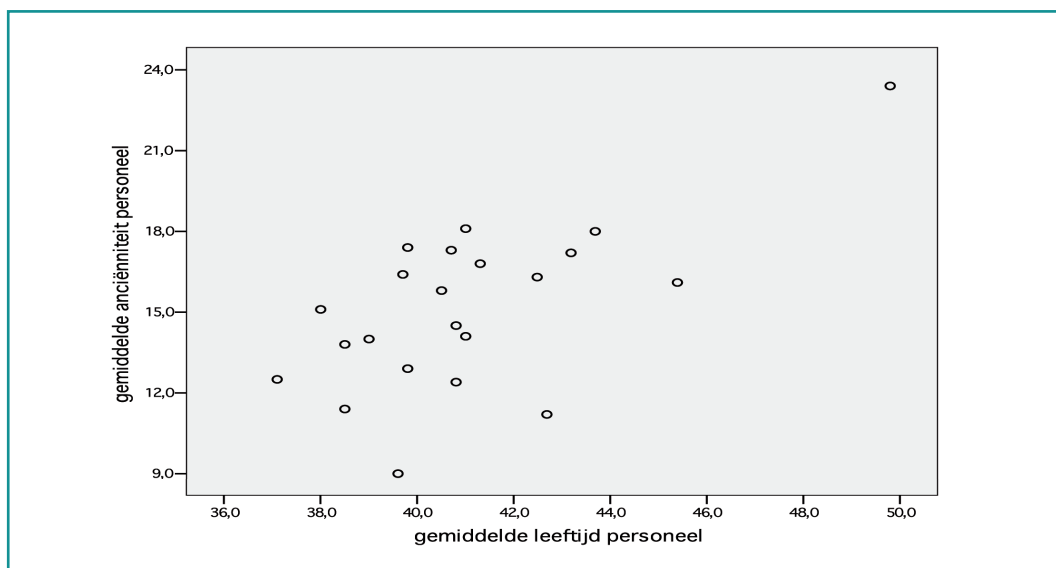
3.2.3 De gemiddelde leeftijd en de geldelijke anciënniteit van het personeel

In de managementvragenlijst werd tevens gevraagd naar de gemiddelde leeftijd en de geldelijke anciënniteit van het personeel. Twee diensten voor pleegzorg vulden deze vragen niet in. Eind 2009 bedraagt de gewogen gemiddelde leeftijd van personeel (dit is aantal personeelsleden per organisatie * gemiddelde leeftijd personeel per organisatie/ totaal aantal personeelsleden van alle organisaties) voor alle diensten voor pleegzorg samen 40,8 jaar. De gewogen gemiddelde geldelijke anciënniteit van het personeel bedraagt voor alle diensten voor pleegzorg samen 14,9 jaar.

Figuur 12 toont hoe de verschillende diensten voor pleegzorg scoren op beide dimensies. De gemiddelde leeftijd van het personeel bij Vlaamse diensten voor pleegzorg varieert tussen 37,1 en 49,8 jaar. De gemiddelde geldelijke anciënniteit varieert tussen 9 en 23,4 jaar. Er bestaat tevens een positief verband tussen de gemiddelde leeftijd van personeel en de

gemiddelde geldelijke anciënniteit. Naarmate het personeel van diensten voor pleegzorg een hogere gemiddelde leeftijd heeft, ligt ook de gemiddelde geldelijke anciënniteit hoger.

Figuur 12 De variatie en de samenhang tussen gemiddelde leeftijd en gemiddelde geldelijke anciënniteit van personeel bij Vlaamse diensten voor pleegzorg

3.2.4 De instroom, de uitstroom en het verloop van personeel

Aan de hand van de vragen “hoeveel personeelsleden hebben in de loop van 2009 uw organisatie definitief verlaten” en “hoeveel personeelsleden werden in de loop van 2009 in uw organisatie nieuw aangeworven” is het mogelijk om een beeld te schetsen van de instroom en uitstroom van personeelsleden bij Vlaamse diensten voor pleegzorg. Tabel 3 toont een aantal cijfers die een indicatie geven van instroom en uitstroom van personeel opgesplitst naar functiecategorie.

Bij alle diensten voor pleegzorg stroomden in 2009 61 personeelsleden uit en was er een instroom van 88 personeelsleden. Gemiddeld genomen bedraagt de uitstroom bij diensten voor pleegzorg in Vlaanderen 2,7 personeelsleden terwijl de instroom 3,8 personeelsleden bedraagt. Dit betekent dat de pleegzorgsector op vlak van personeel een positief instroom-saldo realiseert. In 2009 was er een aangroei in aantal personeelsleden van 27.

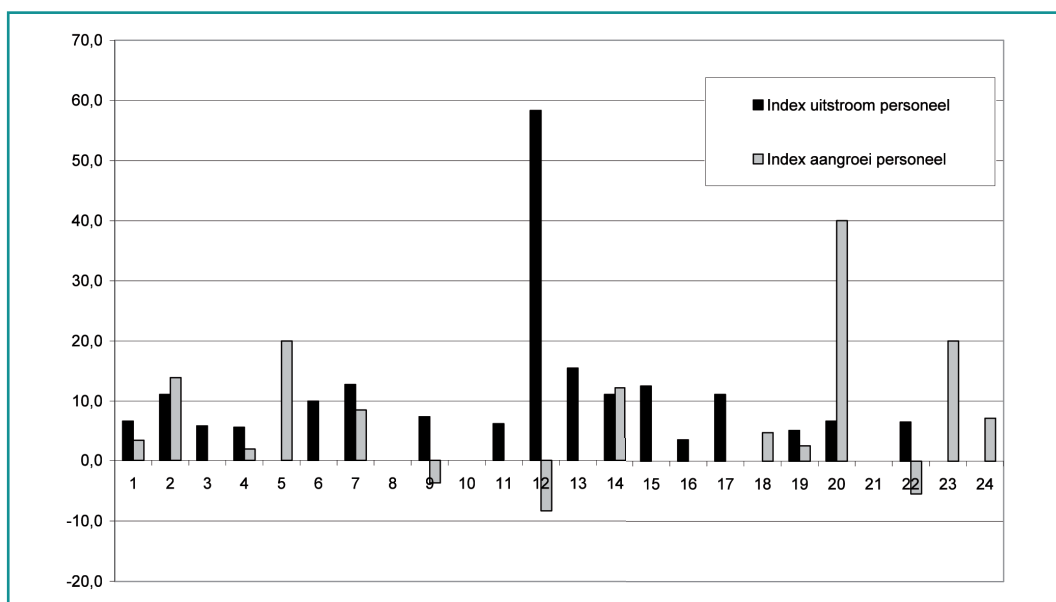
Tabel 3 *Indicaties van instroom en uitstroom van personeel naar functiecategorie bij Vlaamse diensten voor pleegzorg*

	Begeleidend	Secretariaat en administratie	Directie en management	Geneesheer	Andere	Alle functies	Gemiddelde
Uitstroom	39	10	7	0	5	61	2,7
Instroom	64	16	3	0	5	88	3,8
Instroom - uitstroom	25	6	-4	0	0	27	1,2
Uitstroom personeel/ aantal personeelsleden*100	8,7	7,9	14,6	0,0	9,6	9,0	
Instroom personeel- uitstroom personeel/ aantal personeelsleden*100	5,6	4,8	-8,3	0,0	0,0	4,0	

De absolute aantallen van instroom en uitstroom van de verschillende functiecategorieën zijn op zich moeilijk te beoordelen. Ze worden best in verhouding tot het aantal personeelsleden bekeken. Uit die cijfers blijkt dat het “begeleidend personeel”, als meest omvangrijke groep, een uitstroom van 8,7% kent. De uitstroom ligt relatief hoog bij de “directie en managementfuncties” (14,6%) en bij de “andere functies” (9,6%). Het negatief saldocijfer (instroom-uitstroom personeel/aantal personeelsleden*100) toont bovendien dat de hoge uitstroom binnen deze functiecategorie niet gecompenseerd wordt door de instroom van nieuwe personeelsleden. Gezien we niet controleerden voor de doorstroom van personeel binnen de organisatie, kan niet worden aangegeven in hoeverre (een deel van) de uitstroom hierdoor wordt opgevangen.

De laatste twee indexen uit tabel 3 worden voor elke organisatie weergegeven in figuur 13. Organisatie 21 verschaftte onvoldoende gegevens waardoor beide indexen niet konden berekend worden.

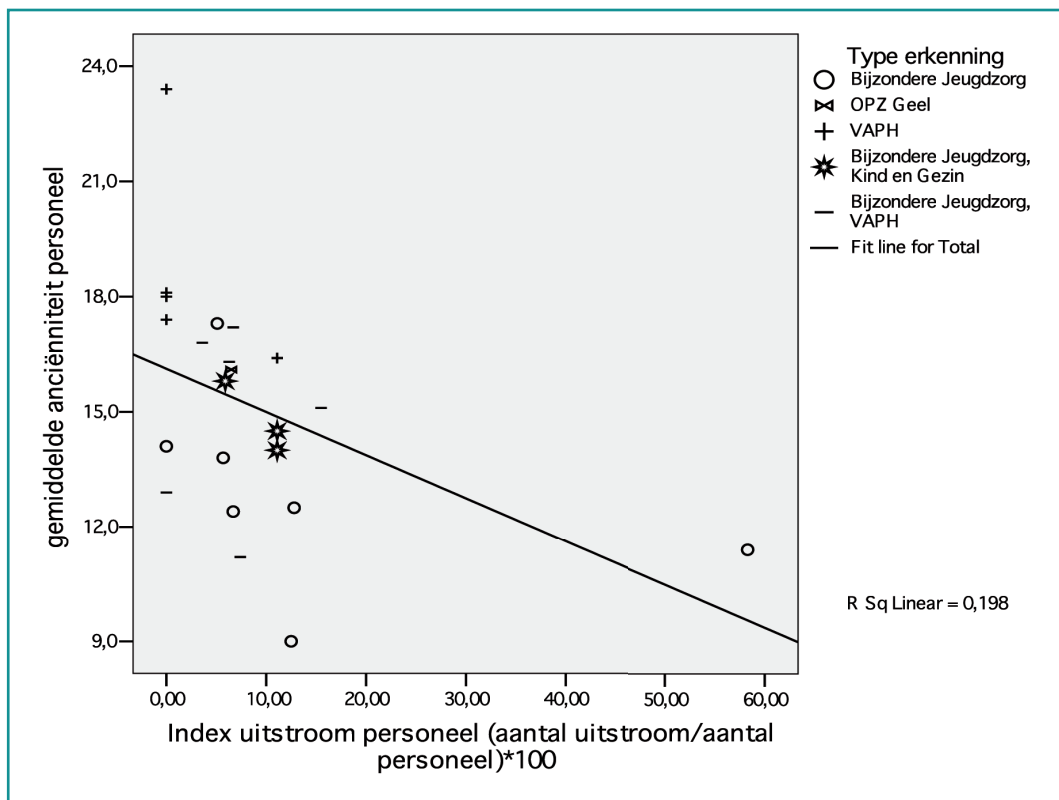
Figuur 13 Index van uitstroom en aangroei van personeel bij Vlaamse diensten voor pleegzorg

Doorgaans scoren diensten voor pleegzorg rond de 10 of minder op de uitstroomindex. In twee organisaties stroomde geen personeel uit in 2009 (organisatie 8 en 10), waardoor beide organisaties nul scoren op deze index. Organisatie 12, waar meer dan de helft van het personeelsaantal uitstroomde in 2009, scoort extreem hoog op de uitstroomindex. De negatieve aangroei-index van deze organisatie toont ook dat de hoge uitstroom niet volledig gecompenseerd werd door de instroom van personeel. Ook organisaties 9 en 22 laten een negatieve aangroei-index optekenen hoewel de uitstroom van personeel relatief beperkt is. Doorgaans scoren diensten voor pleegzorg op de aangroei-index rond de 10 of lager. Drie organisaties wijken van deze algemene bevinding in positieve zin af (organisaties 20, 23 en 5).

Figuur 14 toont een negatieve samenhang tussen de gemiddelde geldelijke anciënniteit van personeel en de uitstroomindex van personeel. Organisaties met een hoge gemiddelde geldelijke anciënniteit positioneren zich als organisaties met een relatief lage uitstroom van personeel.

Figuur 14 De samenhang tussen de gemiddelde geldelijke anciënniteit en de uitstroomindex van personeel naar type erkenning

3.3 De verhouding van beschikbaarheid van het pleegzorgaanbod tot personele middelen

In tabel 4 worden drie soorten van cliëntvolumes in verhouding tot het effectief personeelsvolume van alle personeelsfuncties geplaatst voor elke sector. Het eerste deel van tabel 4 toont het aantal voltijdse verblijfsjaren per VTE. In deze maatstaf bevindt zich in de teller het aantal verblijfsdagen van cliënten van diensten voor pleegzorg in de loop van 2009 terwijl in de noemer het aantal VTE personeelsleden op 31/12/2009 is terug te vinden. Deze verhouding werd tevens gedeeld door 365. Bij een opsplitsing naar sector bestaan opmerkelijke verschillen. Binnen de pleegzorg van de Bijzondere Jeugdzorg neemt 1 VTE personeelslid 12,4 voltijdse pleegkinderen/gasten voor zijn/haar rekening. Binnen de pleegzorg van VAPH bedraagt die verhouding 10,8 terwijl het bij de pleegzorg van OPZ Geel en Kind en Gezin respectievelijk gaat om 4,5 en 1,5 voltijdse verblijfsjaren per VTE.

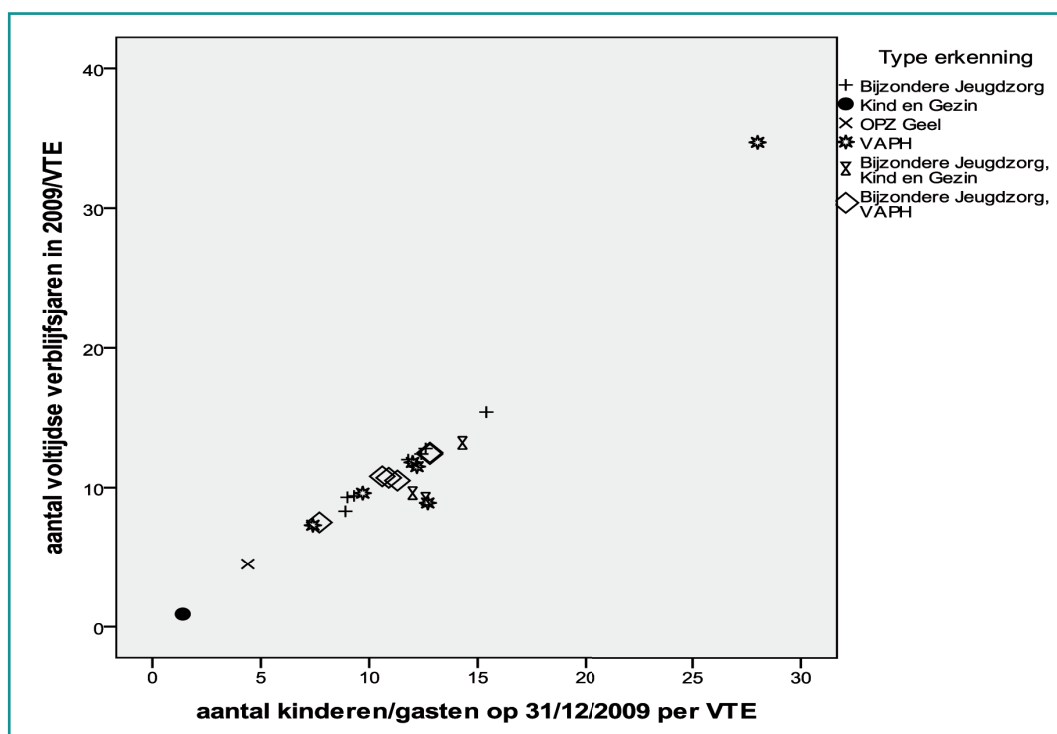
Het tweede deel van tabel 4 toont het aantal pleegkinderen of gasten per VTE op 31/12/2009. Voor drie van de vier sectoren ligt dit aantal quasi op hetzelfde niveau als het aantal voltijdse verblijfsjaren in 2009 per VTE. Enkel voor de pleegzorg van Kind en Gezin ligt het aantal pleegkinderen/gasten per VTE met 5,7 duidelijk hoger dan de 1,5 voltijdse verblijfsjaren per VTE. De specificiteit van deze pleegzorgvorm met zijn onderbroken karakter biedt ongetwijfeld een verklaring. Om één voltijds verblijfsjaar te realiseren (dit is een pleegkind/gast blijft gedurende een gans jaar in een pleeggezin) zijn, vergeleken met de overige sectoren, meer kinderen nodig.

Tabel 4 Het aantal voltijdse verblijfsjaren in 2009, het aantal pleegkinderen/gasten geplaatst op 31/12/2009 en het aantal actieve gezinnen op 31/12/2009 per VTE naar sector

Sector	Bijzondere Jeugdzorg	Kind en Gezin	OPZ Geel	VAPH	Alle sectoren
Aantal voltijdse verblijfsjaren per VTE	12,4	1,5	4,5	10,8	10,4
Aantal kinderen/gasten per VTE	12,7	5,7	4,4	11,0	10,8
Aantal actieve pleeggezinnen per VTE	9,5	6,3	3,9	9,7	8,5

Ten slotte toont tabel 4 het aantal actieve pleeggezinnen per VTE op 31/12/2009. Het globale cijfer voor gans de sector bedraagt 8,5 actieve pleeggezinnen per VTE. VAPH en Bijzondere Jeugdzorg hebben respectievelijk 9,7 en 9,5 actieve pleeggezinnen per VTE. Kind en Gezin en OPZ Geel scoren met 6,3 en 3,9 actieve gezinnen per VTE merklijk lager.

Figuur 15 De samenhang tussen het aantal voltijdse verblijfsjaren in 2009 per VTE en het aantal pleegkinderen/gasten geplaatst op 31/12/2009 per VTE naar type erkenning van de organisatie

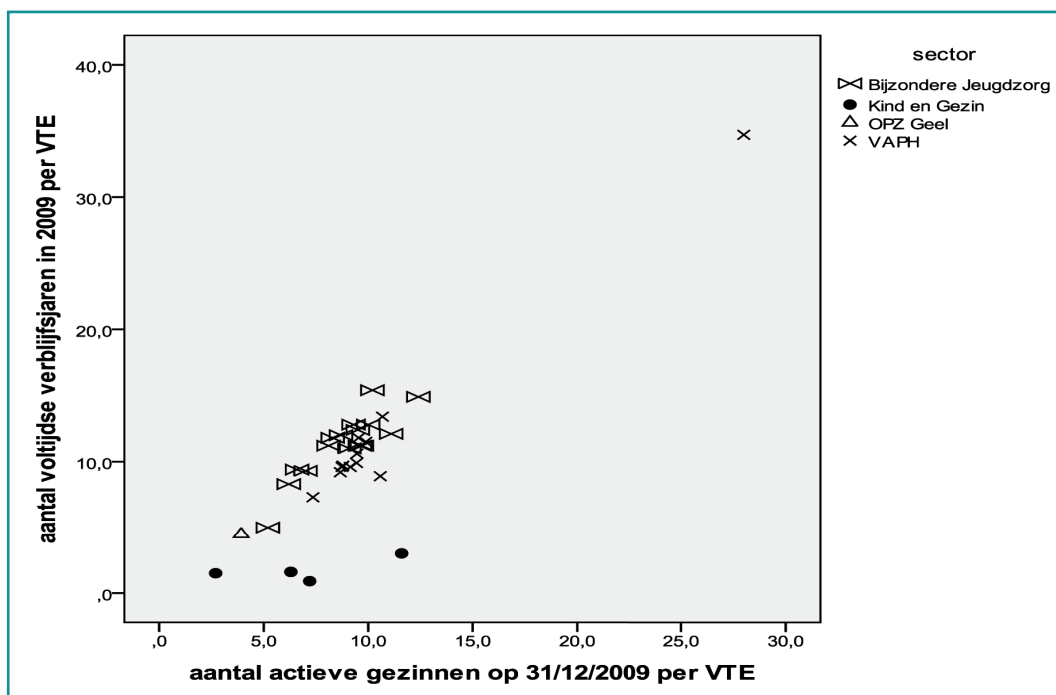

In wat volgt kijken we of de sectorale verschillen ook terug te vinden zijn bij de verschillende diensten voor pleegzorg. Figuur 15 positioneert diensten voor pleegzorg met een symbool op drie dimensies. Het type erkenning van de organisatie wordt weergegeven door de vorm van het symbool. Het aantal voltijdse verblijfsjaren per VTE en het aantal pleegkinderen/gasten per VTE worden weergegeven op de X- en Y-as. Een aantal bevindingen zijn opmerkelijk. Ten eerste is de positieve samenhang tussen beide verhoudingen sterk. Gelet op de betekenis van de cijfers die in de verhoudingen zijn ingebracht geeft dit aan dat beide maatstaven quasi hetzelfde indiceren. Ten tweede positioneert het gros van de organisaties zich tussen de 8 en de 15 voltijdse verblijfsjaren per VTE en tussen 8 en 15 pleegkinderen/gasten per VTE. Ten slotte scheiden drie organisaties zich, met extreme waarden, duidelijk af van de puntenwolk.

Bij deze vergelijking van de verhouding tussen cliënt- en personeelsaantallen (figuur 15) is de organisatie het analyseiniveau. Dit niveau van analyse is echter samengesteld uit een heterogene groep van organisaties. Die heterogeniteit heeft deels te maken met de erkenning vanuit twee sectoren waarover organisaties kunnen beschikken. Om die heterogeniteit te omzeilen kan het nuttig zijn om in het geval een dienst voor pleegzorg over een dubbele erkenning beschikt niet de organisatie maar wel de erkende entiteit als analyseiniveau te gebruiken. We analyseren in dit geval geen 24 diensten voor pleegzorg maar 33 erkende entiteiten. Zoals we eerder uiteenzetten beschikken 15 organisaties over één erkenning. Deze diensten voor

pleegzorg vallen samen met één erkende entiteit. Negen organisaties beschikken over twee erkenningen. Deze organisaties worden in figuur 16 naar 18 entiteiten opgesplitst.

Figuur 16 De samenhang tussen het aantal voltijdse verblijfsjaren in 2009 per VTE en het aantal actieve gezinnen op 31/12/2009 per VTE naar type erkenning van de 32 entiteiten

Interessant aan figuur 16 is dat er nu homogene clusters van sectorale entiteiten te onderscheiden zijn. Alle VAPH entiteiten, op één uitzondering na, situeren zich relatief dicht bij elkaar. De variatie binnen deze puntenwolk blijkt voor deze entiteiten kleiner op de X-as (aantal actieve gezinnen per VTE) dan op de Y-as (aantal verblijfsjaren per VTE). De pleegzorg-entiteiten van de Bijzondere Jeugdzorg zijn op beide dimensies ook goed gegroepeerd. De variatie van het aantal verblijfsdagen per VTE en het aantal actieve gezinnen per VTE is quasi hetzelfde.

Door de pleegzorgentiteiten van Kind & Gezin als afzonderlijke entiteiten te beschouwen ontstaat in tegenstelling tot de vorige grafiek eveneens een cluster van vier entiteiten. Deze entiteiten verschillen weinig van elkaar inzake aantal voltijdse verblijfsjaren per VTE maar tonen anderzijds relatief grote onderlinge verschillen inzake aantal actieve gezinnen per VTE. Pleegzorgentiteiten van Kind en Gezin onderscheiden zich op beide dimensies ook duidelijk van de clusters van BJZ-entiteiten en VAPH-entiteiten. De pleegzorg van OPZ Geel ten slotte neemt een positie in tussen die van de cluster van Kind en Gezin-entiteiten enerzijds en van BJZ-entiteiten en VAPH-entiteiten anderzijds.

3.4 Kenmerken van de dienstverlening van diensten voor pleegzorg

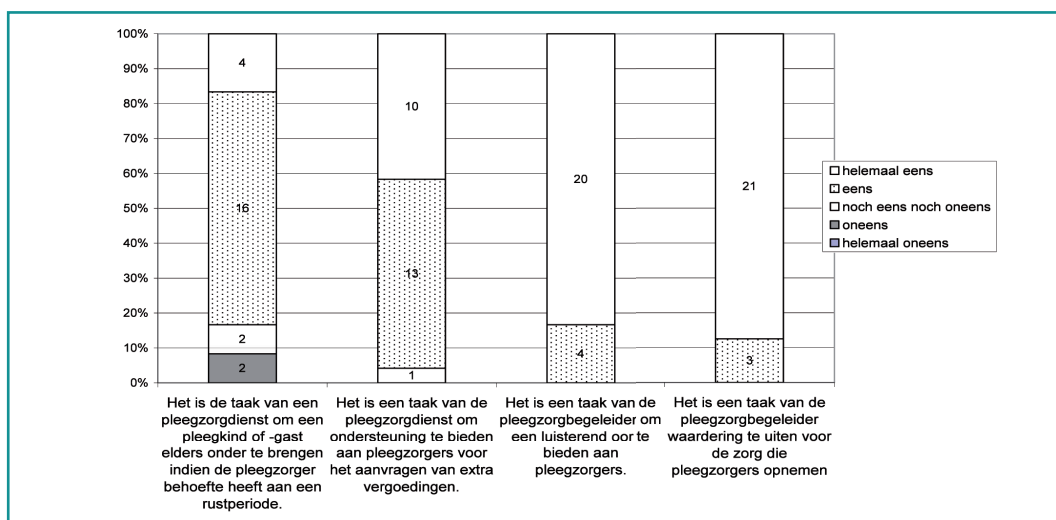
In wat volgt worden de resultaten weergegeven van een aantal stellingen die aan de organisatieleiders van diensten voor pleegzorg werden voorgelegd over de dienstverlening van hun organisatie. Daarnaast werden in de managementvragenlijst ook over een aantal andere topics vragen gesteld zoals over de frequentie van het aanbieden van vorming, de inhoud van het vormingsaanbod, of het type wervingsacties dat wordt opgezet. Ook deze resultaten worden hier weergegeven.

3.4.1 De taken en doelstellingen van een dienst voor pleegzorg

Globaal genomen bestaat er een vrij grote eensgezindheid onder organisatieleiders over wat ze als een taak van hun dienst voor pleegzorg beschouwen (figuur 17).

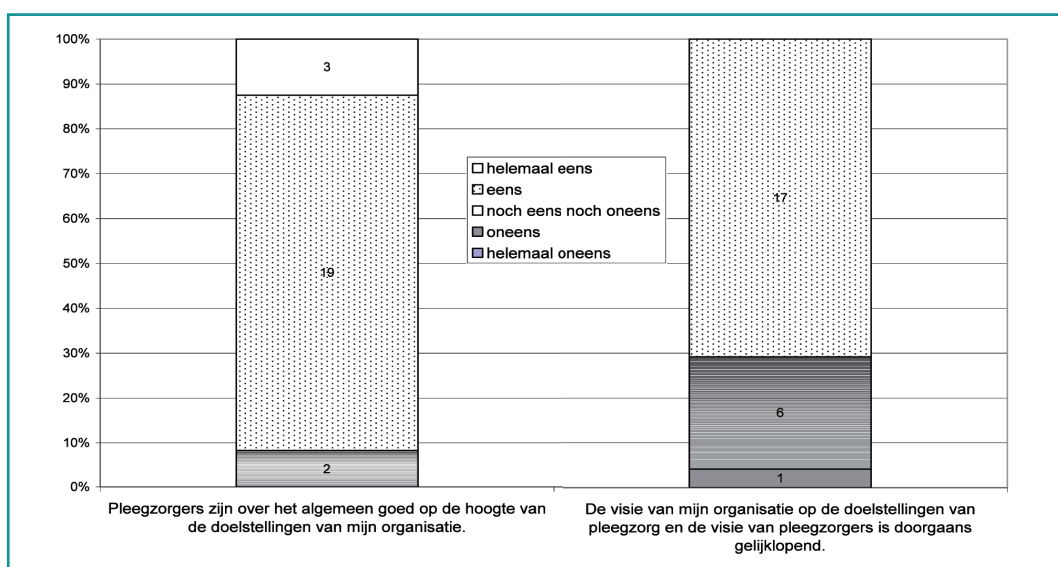
Alle organisatieleiders zijn het eens met de stelling dat het een taak is van een pleegzorgbegeleider “om een luisterend oor te bieden aan pleegzorgers” en om “waardering te uiten voor de zorg die pleegzorgers opnemen”. Ook over de stelling dat het een taak is van de dienst voor pleegzorg om “ondersteuning te bieden aan pleegzorgers voor het aanvragen van extra vergoedingen” zijn quasi alle organisatieleiders het eens. Eén persoon neemt bij deze stelling een eerder neutrale houding aan. Ook met de stelling dat “het een taak is van een dienst voor pleegzorg om een pleegkind of gast elders onder te brengen indien de pleegzorger behoefte heeft aan een rustperiode” is een ruime meerderheid van de bevroegde organisatieleiders het eens. Twee personen nemen een eerder neutrale houding aan bij deze stelling. Twee anderen zijn het er niet mee eens.

Figuur 17 De mate waarin organisatieleiders het eens zijn met stellingen over de taken van een dienst voor pleegzorg en een pleegzorgbegeleider

Een ruime meerderheid van de organisatieleiders beaamt bovendien dat pleegzorgers over het algemeen goed op de hoogte zijn van de doelstellingen van hun organisatie (figuur 18). Over de stelling dat “de visie van de eigen pleegzorgdienst en de visie van pleegzorgers op de doelstellingen van pleegzorg doorgaans gelijklopend is”, bestaat minder eensgezindheid. Een ruime meerderheid is het eens met deze stelling. Ongeveer een derde van de organisatieleiders is het er eerder niet mee eens.

Figuur 18 De mate waarin organisatieleiders van diensten voor pleegzorg het eens zijn over de pleegzorgdoelstellingen

3.4.2 De werving en selectie van pleegzorgers

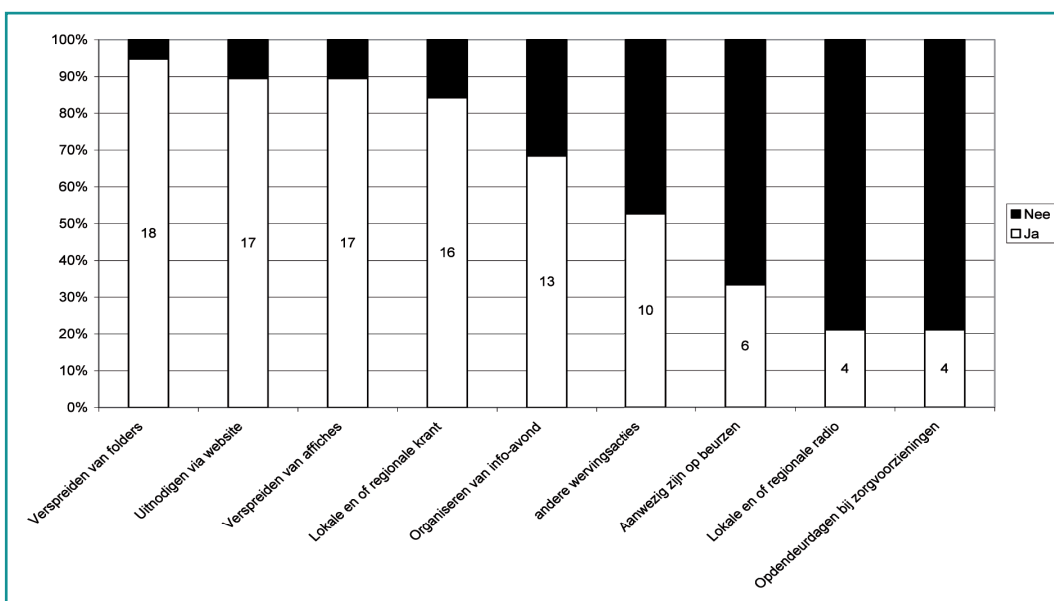
3.4.2.1 Wervingsacties

De werving van pleegzorgers gebeurt in belangrijke mate in samenwerking met andere organisaties. Op dit vlak is in de provincie Limburg sprake van een provinciaal samenwerkingsverband (een zogenaamd pleegzorgpunt) waaraan vijf organisaties participeren. Ook in de provincie West-Vlaanderen wordt melding gemaakt van een samenwerkingsverband bij zes organisaties. Een omschrijving van deze gestructureerde samenwerkingsverbanden, alsook de meerwaarde, de succesvoorwaarden, de structuur en de toegevoegde waarde is terug te vinden in de congrespresentatie van Smeets & Crombez (2010). Diensten voor pleegzorg die niet samenwerken in een provinciaal samenwerkingsverband geven eveneens aan in belangrijke mate samen te werken voor de werving van pleegzorgers. Tien van de 19 bevraagde diensten voor pleegzorg, die aangeven zelf pleegzorgers te werven, werken op dit vlak samen

met andere organisaties¹³. Als samenwerkingspartners worden naast diensten voor pleegzorg ook 'Pleegzorg Vlaanderen' vermeld.

Vlaamse diensten voor pleegzorg hanteren verschillende manieren om pleegzorgers te werven (figuur 19). De meest gehanteerde wervingsactie bij Vlaamse diensten voor pleegzorg is het verspreiden van folders. Achttien van de negentien diensten voor pleegzorg, die zelf instaan voor de werving van pleegzorgers, geven aan dat ze deze actie hanteren bij de werving. Andere vaak gebruikte acties zijn, in volgorde van vaakst genoemd, het plaatsen van een uitnodiging op de eigen website, het verspreiden van affiches, het gebruik van een lokale of regionale krant en het organiseren van een infoavond.

Figuur 19 Wervingsacties van Vlaamse diensten voor pleegzorg

Diensten voor pleegzorg die zelf instaan voor de werving van pleegzorgers combineren in belangrijke mate verschillende soorten wervingsacties. Van de negentien organisaties hanteren er achttien minstens vier van de in figuur 19 genoemde wervingsacties. Drie diensten voor pleegzorg hanteren tot acht verschillende wervingsacties. Naast de in figuur 19 vermelde wervingsacties, die in de vragenlijst konden worden aangeduid, hadden organisatieleiders ook de mogelijkheid om zelf nog andere wervingsacties op te sommen. Uit deze acties, die eerder sporadisch worden gehanteerd, blijkt de creativiteit die op vlak van werving aan de dag wordt gelegd. Het gaat o.a. om: brieven in scholen, lichtreclame in stations van de NMBS, reclame op broodzakken, lesvoordrachten, verspreiden van informatie via huisartsen, contac-

¹³ Doordat pleegzorgorganisaties over locaties in verschillende provincies kunnen beschikken, moeten deze cijfers omzichtig worden geïnterpreteerd. De meest plausibele interpretatie is dat pleegzorgorganisaties aangeven zelf pleegzorgers te werven (los van een provinciaal samenwerkingsverband) als dit in minstens één deelwerking of locatie het geval is.

ten met vrijwilligersorganisaties, plaatsen van vacatures op www.vrijwilligers.be, pleegvaders in de bloemetjes gezet (op vaderdag) met extra persaandacht, het opzetten van een spinningmarathon i.s.m. met de stad Gent, artikels in tijdschriften en het gebruik van shoppingbags: «Een pleegkind opvangen? Ook iets voor jou?»

3.4.2.2 Selectie

Een van de kerntaken van diensten voor pleegzorg is de selectie van pleegzorgers. In de selectieprocedure moeten kandidaat-pleegzorgers bepaalde stappen doorlopen alvorens pleegzorger te kunnen of mogen worden. 22 van de 24 diensten gebruiken hiervoor een of meerdere specifieke procedures of methodieken, 2 zeggen geen methodiek te hanteren. In wat volgt geven we een beschrijving van de beschreven methoden. Hier moet opgemerkt worden dat de selectie van pleegzorgers soms gecentraliseerd gebeurt op provinciaal niveau (bijv. door een pleegzorgpunt in Limburg en West-Vlaanderen) en dat dubbeltellingen dus voor kunnen komen. Een ander probleem is het niveau van detail van de antwoorden: sommige diensten omschrijven iedere stap in de procedure zeer uitgebreid, terwijl andere het bij een opsomming houden of slechts ingaan op één deelaspect.

Ongeveer een op vijf diensten vernoemen aparte procedures voor verschillende pleegzorgsituaties: zij maken bijvoorbeeld een onderscheid tussen de selectie van een bestandspleeggezin of een netwerkpleeggezin. Voor selectie van deze laatste werden de methodieken in mindere mate gedocumenteerd. Men spreekt in dit geval ook eerder over *screening* dan over selectie van een gezin. Bovendien valt op dat de vernoemde methodes in het geval van netwerkplaatsing individuele en geen groepsmethodes zijn: individuele gesprekken hebben dus een groter gewicht dan groepsvorming bij netwerkpleegzorg. Eén dienst vernoemt de indicatiespiegel en de competentiebalans. Bij de eerste methode wordt in kaart gebracht wat de mogelijkheden van het kind zijn in dit gezin, met de tweede wordt gepeild naar de draagkracht van het pleeggezin. Een andere dienst documenteert de procedure wanneer een verwijzende instantie een screening vraagt van een gezin dat zich kandidaat stelt voor de opvang van een hen bekend kind dat al/nog niet in hun gezin verblijft. De procedure lijkt sterk op de individuele gesprekken die men heeft in het geval van een kandidaat-bestandsgezin, maar gebeurt in nauw overleg met de gezinsbegeleider(s) van de verwijzende instantie. Soms worden ook aparte procedures vermeld voor reeds bestaande pleeggezinnen of gezinnen die reeds geselecteerd werden door een andere dienst. Verder kwam eenmaal ook het onderscheid tussen selectie voor een gastgezin voor volwassenen, voor WOP steungezinnen en voor minderjarigen voor. De WOP steungezinnen moeten een gelijkaardige, maar kortere, procedure doorlopen.

De meerderheid van de diensten werkt met een combinatie van methodieken doorheen de selectieprocedure. Typisch komen individuele gesprekken in combinatie met collectieve vormingsmomenten voor. We gaan kort in op beide:

Individuele gesprekken: deze kunnen bij de dienst voor pleegzorg plaatshebben of bij het gezin thuis. Een aantal diensten vermeldt dat ze steeds een huisbezoek inbouwen in de procedure. De inhoud van deze gesprekken varieert en gaat van de motivatie en verwachtingen van het gezin en het algemene profiel tot het functioneren ervan. Zeer frequent wordt hiervoor gebruik gemaakt van genogrammen, in mindere mate ook van socio- en ecogrammen. Andere regelmatig gehanteerde methodes bij individuele gesprekken zijn inleefoefeningen zoals een briefopdracht, het schrijven van een dag- of levensboek of een foto-oefening. Soms wordt ook met gestandaardiseerde vragenlijsten gewerkt die de gezinsleden voor het gesprek moeten invullen. De kinderen van het gezin worden in sommige gevallen ook betrokken. In sommige diensten maakt men melding van criteria waaraan pleegouders moeten voldoen, of juist uitsluitingscriteria. Deze worden dan getoetst in de individuele gesprekken.

Collectieve vormingsmomenten: Als er collectieve vormingsmomenten voorzien zijn, vermeldt de meerderheid van de diensten dat deze gebaseerd zijn op het STAP programma, of hiervan afgeleid zijn. STAP omvat typisch 7 vormingen: (1) samenwerken in de pleegzorg (2) omgaan met verlies (3) hechting en vertraging in ontwikkeling (4) geschiedenis en identiteit (5) omgaan met gedrag en veilig perspectief bieden (6) gezichtspunten in de pleegzorg (7) betekenis van het pleegouderschap. Soms worden deze aangevuld met getuigenissen van ervaringsdeskundigen, oefeningen in groep of het tonen van een DVD. Twee diensten voorzien ook huisbezoeken bij bestaande pleeggezinnen.

De diensten voor pleegzorg hebben met zeer wisselende precisie hun selectieprocedures weergegeven in onze vragenlijst, maar het lijkt erop dat de overgrote meerderheid een min of meer standaardprocedure heeft. De meesten hanteren een combinatie van groepsvorming en individuele gesprekken, maar de volgorde waarin deze worden aangeboden verschilt sterk. De tweede vaakst voorkomende procedure is een reeks individuele gesprekken waarin verschillende onderwerpen aan bod komen. Slechts twee diensten vernoemen enkel groepsvorming in hun selectieprocedure.

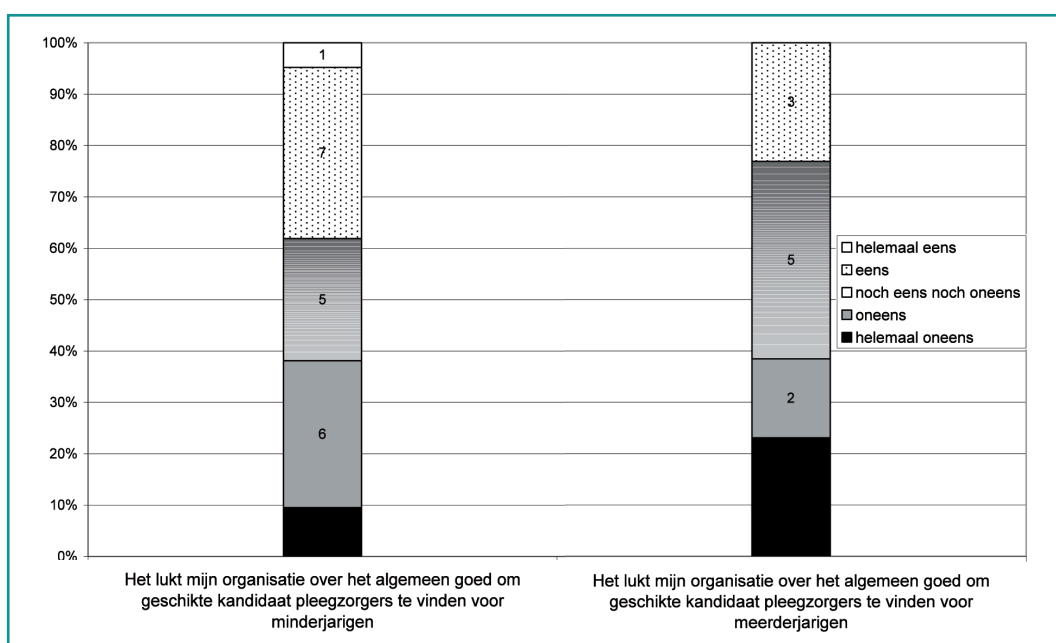
3.4.2.3 Mening van organisatieleiders over werving en selectie

Ondanks de creativiteit en samenwerking die aan de dag wordt gelegd voor de werving van pleegzorgers erkent een deel van de organisatieleiders dat het niet altijd goed lukt om geschikte kandidaat pleegzorgers te vinden. Zowel voor minderjarigen als meerderjarigen gaat het om quasi 40% van de bevroegde organisatieleiders. Acht van de 21 organisatieleiders in het geval van minderjarigen en 5 van 13 organisatieleiders in het geval van meerderjarigen is het er niet mee eens dat het over het algemeen goed lukt om geschikte kandidaat pleegzorgers te vinden. In het geval van meerderjarigen is 5 van de 13 organisatieleiders het er niet mee eens (figuur 20).

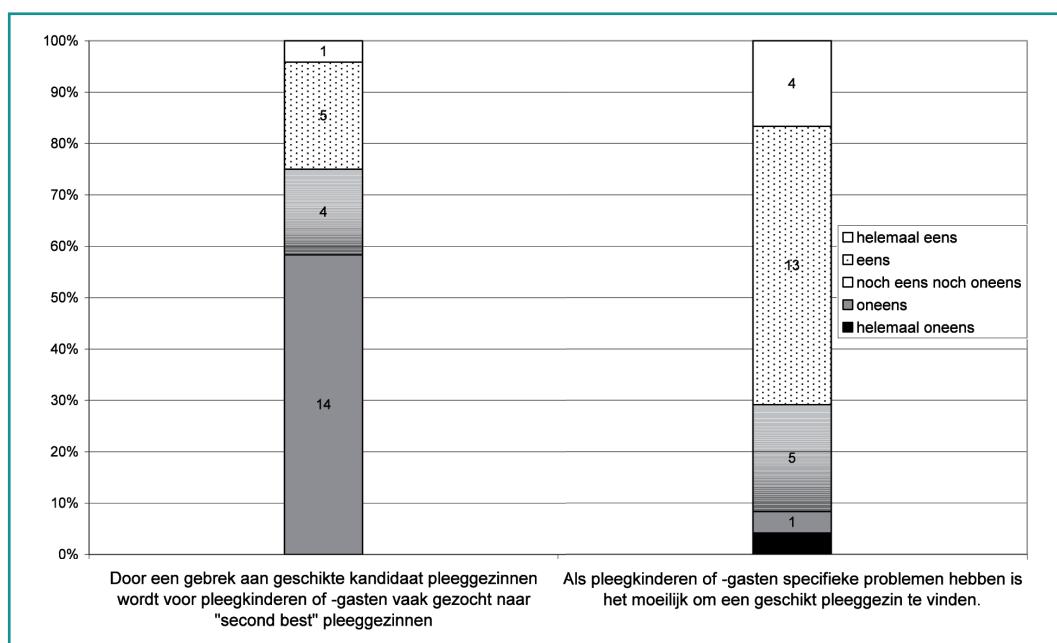

Figuur 21 toont dat organisatieleiders bij Vlaamse diensten voor pleegzorg ook specifieke wervingsproblemen erkennen. De organisatieleiders zijn het er voor een groot deel mee eens (17 op 24 organisatieleiders) dat het moeilijk is om een geschikt pleeggezin te vinden wanneer een pleegkind/gast specifieke problemen heeft. Bovendien erkent een minderheid (6 van de 24 organisatieleiders) dat door een gebrek aan geschikte kandidaat pleeggezinnen voor pleegkinderen of gasten ook vaak gezocht wordt naar 'second best' pleeggezinnen.

Figuur 20 De mate waarin het volgens organisatieleiders lukt om geschikte kandidaat pleegzorgers te vinden

Figuur 21 De mate waarin organisatieleiders specifieke wervingsproblemen erkennen

3.4.3 De organisatie van collectieve vorming voor pleegzorgers

3.4.3.1 Het aanbieden van en het participeren aan collectieve vorming

Om een zicht te krijgen op de frequentie van het vormingsaanbod in groep werd aan de organisatieleiders gevraagd "hoeveel vormingsmomenten in groep bood uw organisatie het voorbije jaar (2009) aan voor pleegzorgers?". Gemiddeld gaat het om 4,2 (Sd= 4,3) groepsvormingen maar de variatie is groot. Drie organisatieleiders geven aan geen vorming in groep te hebben georganiseerd in 2009. Eén organisatieleider heeft het over 18 vormingsmomenten.

Zoals bij de werving van pleegzorgers blijkt ook bij de organisatie van groepsvorming het samenwerken met andere organisaties een goed ingeburgerde praktijk. 19 diensten werken samen bij de organisatie van hun groepsvorming. Met een open vraag peilden we naar de partners met wie wordt samengewerkt. Dit zijn voornamelijk andere diensten voor pleegzorg. Dit is het geval bij 18 diensten. In al deze gevallen worden er meerdere diensten vermeld. Vaak, maar niet altijd, zijn deze samenwerkingsverbanden provinciaal en formeel georganiseerd. Volgende netwerken worden regelmatig vermeld: Vlaams-Brabants vormingsoverleg, Antwerps vormingsoverleg pleegzorg (AVOP), pleegzorg Limburg, associatie pleegzorg West-Vlaanderen (werkgroep vorming) en er bestaat ook een samenwerking tussen de diensten in Oost-Vlaanderen. De koepelorganisatie, Pleegzorg Vlaanderen, wordt een drietal keer vermeld. Met andere partners wordt slechts sporadisch samengewerkt voor vormingsacti-

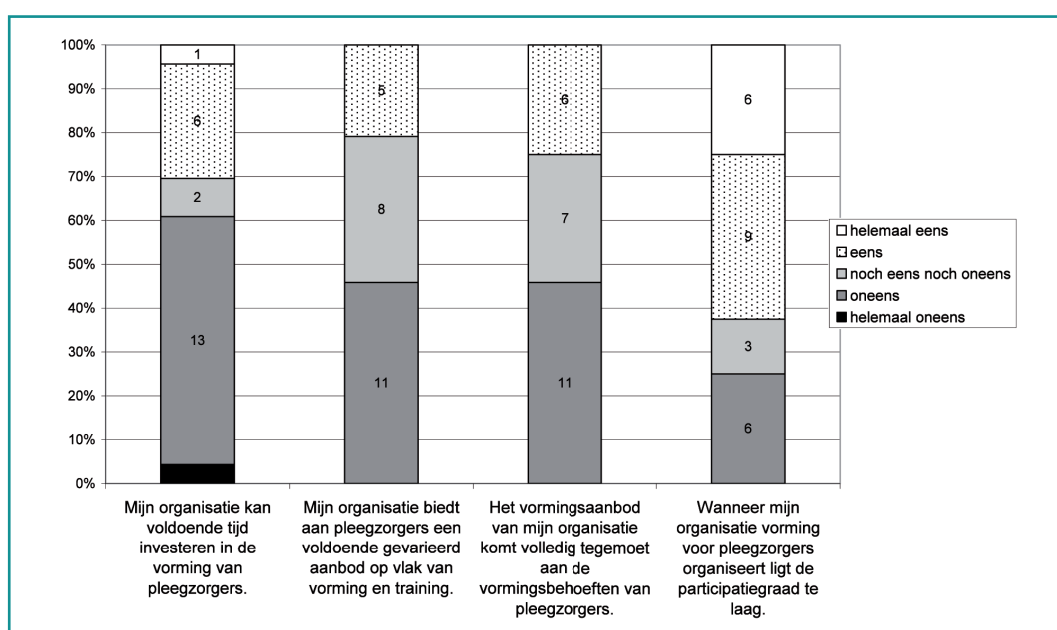
viteiten: lokaal overleg opvoedingswinkel te Roeselare, de Kinderrechtenwinkel, child focus, vereniging van pleegouders en adoptiedienst de Mutsaard.

Wanneer in 2009 groepsvorming voor pleegzorgers werd georganiseerd, geven 10 organisaties aan dat gemiddeld minder dan 10 pleegzorgers aanwezig zijn. Vijf organisaties stellen dat gemiddeld 10 pleegzorgers aanwezig zijn. Vijf anderen melden dat gemiddeld meer dan tien pleegzorgers aanwezig zijn. Hoewel de participatie aan groepsvorming georganiseerd door diensten voor pleegzorg in verhouding tot het aantal pleegzorgers per organisatie moet worden bekeken, blijkt de participatie globaal genomen beperkt.

3.4.3.2 Meningen van organisatieleiders over collectieve vorming

Aan de organisatieleiders werden vier stellingen voorgelegd over de vorming van pleegzorgers (figuur 22). De organisatieleiders zijn doorheen de verschillende stellingen duidelijk verdeeld in hun mening. Quasi 30% van de organisatieleiders is het eens met de stelling dat men voldoende tijd kan vrijmaken voor de vorming van pleegzorgers. Quasi de helft van de organisatieleiders vindt tevens dat het vormings- en trainingsaanbod van de eigen organisatie onvoldoende gevarieerd is. Ruim de helft van de organisatieleiders is het eens met de stelling dat het vormingsaanbod van de eigen organisatie volledig tegemoet komt aan de vormingsbehoeften van pleegzorgers. Een laatste bevinding is dat ruim de helft van de organisatieleiders het er mee eens is dat de participatiegraad van vormingsactiviteiten voor pleegzorgers te laag ligt.

Figuur 22 De mate waarin organisatieleiders van diensten voor pleegzorg het eens zijn met stellingen over collectieve vorming

3.4.3.3 De inhoud van het vormingsaanbod

Vervolgens peilden we met een open vraag naar de onderwerpen die de afgelopen vijf jaar aan bod kwamen in het vormingsaanbod. Bij de analyse van deze vraag moeten we opmerken dat het verschillende keren voorkomen van eenzelfde antwoord bij verschillende diensten, niet noodzakelijk betekent dat deze vorming ook verschillende keren georganiseerd werd. We zagen immers eerder dat diensten voor pleegzorg in belangrijke mate samenwerken. Dit betekent dat eenzelfde vormingsmoment meerdere keren kan worden gerapporteerd door de verschillende diensten die hiervoor samenwerkten. Omwille van deze reden, geven we hier geen exacte frequenties weer van het aantal keren dat een onderwerp voorkwam in het vormingsaanbod, maar slechts een ruwe indicatie die met de nodige omzichtigheid moet worden geïnterpreteerd.

Zoals hierboven vermeld, bieden veel diensten voor pleegzorg vorming aan in het kader van de selectieprocedure voor pleegzorgers. Onze gegevens laten niet toe een onderscheid te maken tussen dit type vorming en vormingen voor personen die reeds pleegzorg opnemen. Een aantal vormingen waarvan specifiek werd aangegeven dat die in het kader van de selectieprocedure werden georganiseerd, zijn: hechting, verlies, pleegzorg en het streven naar continuïteit, vaardigheden van pleegouders, belang van samenwerking, pleegzorg vanuit het oogpunt van alle betrokkenen, uithuisplaatsing, vertraging in ontwikkeling, geschiedenis en identiteit, veilig perspectief bieden, ervaringen van betrokkenen bij pleegzorg, gevolgen van pleegouderschap voor pleeggezin zelf.

De meeste vormingen voor pleegzorgers gaan over onderwerpen die te maken hebben met pleegkinderen, eerder dan met pleeggasten. Binnen deze categorie vinden we het vaakst onderwerpen terug die te maken hebben met relaties. Van meest naar minst frequent genoemd komen volgende onderwerpen aan bod: hechting, verlies/rouw/verdriet, relatie met eigen kinderen binnen het gezin, relatie/ samenwerken met de ouders, verscheidene relatie-therapieën, netwerkplaatsing, context van pleegkinderen/gasten, terugplaatsing en praatcafés voor pleegzorgers. Vervolgens vinden we vaak onderwerpen terug die te maken hebben met opvoeding: omgaan met probleemgedrag of emotionele problemen, algemene pedagogische vaardigheden, grenzen binnen het pleeggezin, onderwijs/ scholing, veilig online surfen, opvoeden van kinderen met ADHD, seksualiteit, omgaan met pubers, gedragsverandering bij pleegkinderen, gehoorzamen, filosoferen met kinderen/ pubers, vertrouwen ontwikkelen en traumaverwerking. Regelmatig komen er ook een aantal juridische onderwerpen aan bod: er is vooral aandacht voor het decreet rechtpositie minderjarigen en een enkele keer wordt ook de werking van de comités Bijzondere Jeugdzorg, de bemiddelingscommissie of de sociale dienst van de jeugdrechtbank toegelicht. Verder kwamen af en toe onderwerpen aan bod die met cultuurverschillen te maken hadden: de thema's die aangeraakt werden waren dan armoede, diversiteit of cultuurverschillen in opvoeding. Tenslotte kwamen sporadisch ook financiële onderwerpen aan bod: erfenissen, legaten en spaarsystemen.

Naast het aanbod voor pleegouders van minderjarigen, is er ook een vormingsaanbod voor gastgezinnen van meerderjarige pleeggasten. In dit aanbod is er amper een overlap tussen diensten in de onderwerpen die worden aangeboden. Grofweg kunnen we deze indelen in *psychosociale* onderwerpen langs de ene kant en meer *materiële of concrete* (bijv. juridische) onderwerpen langs de andere kant: vorming van relaties en seksualiteit bij volwassenen met een beperking, ouderwordende personen met handicap, psychiatrische ziektebeelden, impact van een handicap, vakantiebeurs over mogelijkheden voor volwassenen met een beperking, ondernemende personen met beperking, beschermingsstatuten voor volwassenen met een beperking, algemeen voorlopig bewind, persoonlijk assistentiebudget en zorgvernieuwend woonprojecten voor volwassenen met een beperking.

Naast vormingen over de doelgroepen minder- en meerderjarigen, kunnen we ook vormingen rond andere concrete doelgroepen onderscheiden. Deze komen in veel mindere mate voor; hier geven we ze weer van meest tot minst voorkomend: kinderen en jongeren met ouders met psychische problemen (KOPP), niet begeleide buitenlandse minderjarigen, kinderen van gedetineerden, seksueel misbruik, druggebruik.

Tenslotte werden nog volgende onderwerpen een enkele keer vernoemd: werking bijzondere jeugdbijstand, echtscheiding, knelpunten in pleegzorg, informatie over herstructurering.

Een aantal diensten voor pleegzorg beantwoordden de vraag naar onderwerpen van vorming met de vorming die zij voorzagen voor hun werknemers. Voor de volledigheid geven we deze antwoorden ook weer, maar er moet in het achterhoofd worden gehouden dat deze opsomming waarschijnlijk niet het volledige aanbod aan vorming voor werknemers van diensten voor pleegzorg weergeeft: verschillende begeleidingstechnieken, grensoverschrijdend gedrag, samenwerking binnen hulpverleningsnetwerken, decreet rechtspositie minderjarigen, dossierbeheer, ICT ondersteuning, organisatieontwikkeling, beleidsvorming, kwaliteitszorg, veiligheid en welzijn op het werk, beroepsgeheim en deontologie, persoonlijke toekenning van planning voor personen met een beperking, ergonomie op werkplek, bekendmaking, werving, doelgroep pleegzorg.

3.4.4 De vergoedingen voor pleegzorgers

De pleeggezinnen ontvangen voor de opvang van een pleegkind of pleeggast een vergoeding waarbij de omvang van het bedrag verschilt afhankelijk van de sector waarbinnen de pleegzorg wordt georganiseerd. Andere voordelen zijn beperkt (Rom e.a., 2009)¹⁴. De kinderbijslagen en studietoelagen die onder bepaalde voorwaarden worden ontvangen voor het

---

¹⁴ Recent werd ook nog een pleegzorgverlof ingesteld; voor meer informatie zie http://www.rva.be/frames/frameset.aspx?Path=D_opdracht_pleegzorgen/Items=1&Language=NL.

pleegkind komen niet in mindering van deze kostenvergoeding¹⁵. In wat volgt beschrijven we beknopt de kostenvergoedingen per sector:

De kostenvergoeding binnen Kind en Gezin bedraagt 16,6 euro per aanwezigheidsdag (dit is iedere dag met een aansluitende nacht), die het kind effectief doorbrengt in het pleeggezin, voor een kind jonger dan 12 jaar of voor zover het kind basisonderwijs volgt¹⁶. Dit bedrag wordt voor 100% toegekend indien de opvang tijdens de dag en de nacht (24 uur) plaatsvond, en voor 60% (9,96 euro) voor de opvang tijdens de dag, aansluitend bij een nacht (www.pleegzorgvlaanderen.be).

De vergoeding aan de pleegzorgers binnen Jongerenwelzijn verschilt afhankelijk van de leeftijd van het pleegkind (jonger dan 12 jaar vs. 12 jaar en ouder) en of er al dan niet recht is op kinderbijslag (zie tabel 5). In de normale regeling geldt een bedrag dat bovenop de kinderbijslag komt en dat volledig naar het pleeggezin gaat. Dit betekent dat de kindgebonden verhoogde bijslag, bijvoorbeeld ten gevolge van een handicap, integraal ten goede komt van het pleeggezin. Voor de situaties waar er geen recht op kinderbijslag geopend is evenals voor kortdurende crisisleegzorg en maatregelen in het kader van Preventie Sociale Acties (PSA) waar de kinderbijslag bij de ouders blijft, gelden verhoogde bedragen. Voor alle pleegkinderen die op 31 december 2008 in een pleeggezin verbleven en waarvoor de kostenvergoeding in het nieuwe systeem lager zou liggen dan in de vroegere systeem, wordt een overgangsregel voorzien. Deze pleeggezinnen krijgen minstens hetzelfde bedrag als voordien. Daarnaast krijgen de jongeren ook nog zakgeld. Die vergoeding wordt toegekend aan de jongere via een speciaal daartoe geopend spaarboekje en wordt hier niet verder behandeld. De vergoeding kan niet worden toegekend indien meer dan vier personen in het pleeggezin worden opgenomen tegen vergoeding, al dan niet ten laste van de openbare besturen, tenzij het gaat om pleegkinderen afkomstig uit hetzelfde gezin, of kinderen die al eerder in het gezin werden geplaatst¹⁷.

Daarenboven kunnen er aan de pleeggezinnen subsidies worden toegekend om bijzondere kosten te vergoeden m.b.t. buitengewone medische en paramedische verzorging¹⁸. Het aangepaste erkennings- en subsidiëringsbesluit van 25 juni 2010 gaat uit van een verregaande forfaitarisering van wat voorheen als bijzondere kosten gesubsidieerd werd en blijft de mogelijkheid tot subsidiëring van bijzondere kosten behouden, maar er wordt in de regelgeving een franchise van 1.000 euro per dossier ingeschreven¹⁹. De diensten voor pleegzorg ontvangen

---

¹⁵ Artikel 2 Besluit VR 3 april 2009, BS 5 mei 2009.

¹⁶ Bijlage bij de projectovereenkomst van januari 2008 tussen de diensten voor gezinsondersteunende pleegzorg en Kind en Gezin, BS 31 december 1993.

¹⁷ Artikel 39 Besluit VR 13 juli 1994.

¹⁸ Artikel 42 Besluit VR 13 juli 1994, gewijzigd door het besluit VR 25 juni 2010; Omzendbrief 20 januari 1995 betreffende het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningswaarden en de subsidiënormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand.

¹⁹ Dit bedrag is gekoppeld aan de index die van kracht was op 1 januari 2009.

een bijkomende subsidie voor het verblijf van de pleegkinderen van 0,2533 per dag per pleegkind²⁰. Het totaal van deze bijkomende subsidie wordt door de diensten beheerd en aangewend voor buitengewone kosten die pleeggezinnen maken voor (niet-)medische en (niet-) paramedische handelingen voor sommige pleegkinderen, die niet door de reguliere subsidie gedekt kunnen worden. Wanneer de kosten (na aftrek van tussenkomsten van de mutualiteit of andere instanties) van behandelingen of therapieën het bedrag van de franchise overschrijden kan een aanvraag worden ingediend bij de bevoegde dienst van de administratie Jongerenwelzijn. Bij het indienen van een aanvraag moet een volledig dossier worden ingediend, inclusief de nodige facturen en bewijsstukken. Geen enkele van deze bijzondere kosten zal vergoed worden als een natuurlijk of rechtspersoon wettelijk, bij overeenkomst of ingevolge een rechterlijke beslissing tot de betaling of de terugbetaling van deze kosten is gehouden. De kosten zullen evenmin vergoed worden als ze het gevolg zijn van een fout, nalatigheid of onvoorzichtigheid van het pleeggezin.

Tabel 5 *Dagvergoedingen voor pleegzorgers binnen Jongerenwelzijn*

Leeftijd	Met/zonder kinderbijslag	Geïndexeerde dagvergoeding
-12 jarigen	Met recht op kinderbijslag	12,24
	Zonder recht op kinderbijslag	18,28
12 jaar en ouder	Met recht op kinderbijslag	13,17
	Zonder recht op kinderbijslag	19,75

Bron: bijlage 3, Besluit VR 13 juli 1994 gewijzigd door het Besluit VR 3 april 2009, BS 5 mei 2009.

Bij de pleegzorg aan personen met een handicap zijn de diensten voor plaatsing in gezinnen op basis van artikel 12 van het MB van 24 april 1973 gehouden de uitbetaling te verzekeren van de dagprijs, van het supplement en van de bijkomende tegemoetkomingen die aan de pleeggezinnen verschuldigd zijn. De omvang van het bedrag wordt bepaald door de graad van de handicap en de leeftijd van het pleegkind of de pleeggast. Tot 21 jaar neemt het VAPH de kostenvergoeding 100% ten laste (zie tabel 6). Vanaf 21 jaar wordt een eigen bijdrage gevraagd afhankelijk van de eigen inkomsten van de pleeggast. De toelage wordt niet meer toegekend wanneer er meer dan vijf personen in het gezin worden opgenomen tegen vergoeding. Dit aantal wordt beperkt tot drie, wanneer het gaat om plaatsingen in het kader van JW²¹. Artikel 3 van het Besluit VR van 24 maart 1998²² bepaalt de vergoeding die een particulier of pleeggezin ontvangt in het kader van ondersteuning in geval van "wonen onder begeleiding van een particulier" (WOP). Het gaat om een kostenvergoeding van 3,33 euro per dag.

20 Dit bedrag is gekoppeld aan de index die van kracht was op 1 september 2010.

21 Artikel 11 KB 30 maart 1973 tot bepaling van de te volgen gemeenschappelijke regels voor de vaststelling van de toelagen per dag toegekend voor onderhoud, opvoeding en behandeling van minderjarigen en van gehandicapten, geplaatst ten laste van de openbare besturen, BS 4 mei 1973.

22 Besluit VR tot vaststelling van de wijze waarop het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap het wonen onder begeleiding van een particulier subsidieert binnen het kader van de verdere flexibilisering van de zorgvoorzieningen, BS 8 mei 1998.

Tabel 6 Dagvergoedingen voor pleegzorgers binnen het VAPH

Leeftijd (tot 21 j.)	Graad handicap	Geïndexeerde dagvergoeding
-3 jarigen	Lichte handicap	18,00
	Matige handicap	19,11
	Zware handicap	20,22
3 tot 11 jarigen	Lichte handicap	19,00
	Matige handicap	20,21
	Zware handicap	21,22
12 tot 20 jarigen	Lichte handicap	20,11
	Matige handicap	21,22
	Zware handicap	22,34
(+ 21 jarigen	Lichte handicap	20,11
	Matige handicap	21,22
	Zware handicap	22,34
WOP/ Ondersteunend wonen		3,33

Bron: artikel 16, KB 30 maart 1973.²³

De vergoeding voor pleegkinderen of pleeggasten met een psychiatrische problematiek, georganiseerd door OPZ Geel, wordt opgesplitst in een basisvergoeding die verhoogd kan worden in functie van de kwaliteit van de huisvesting, en van de zorgbehoefte van de patiënt (zie tabel 7).

Tabel 7 Dagvergoeding, verhoging van dagvergoeding en maximale dagvergoeding voor pleegzorgers van OPZ Geel

	Bedrag in euro
Geïndexeerde dagvergoeding	17,67
Verhoging dagvergoeding i.f.v. kwaliteit huisvesting of zorgbehoefte	
water op kamer	0,57
centrale verwarming	0,57
Lichamelijke handicap	1,14
pleeggast > 65j	1,14
pleeggast > 75 j	2,27
Maximale geïndexeerde dagvergoeding	19,41

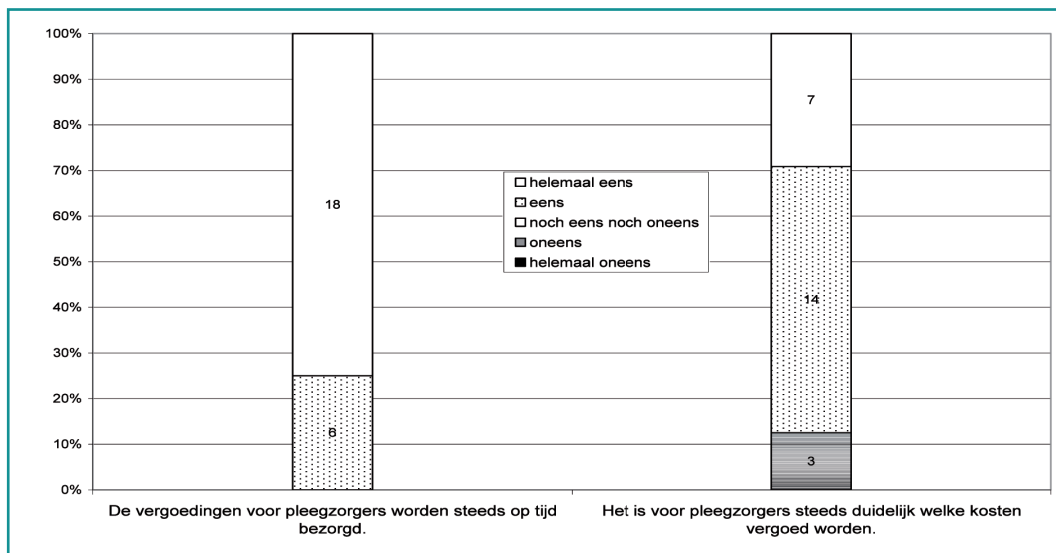
Bron: OPZ Geel

Figuur 23 toont dat de organisatieleiders van diensten voor pleegzorg het overwegend eens zijn met de stelling dat de vergoedingen voor pleegzorgers steeds op tijd worden bezorgd. Eveneens blijken ze het overwegend eens met de stelling dat het voor pleegzorgers steeds duidelijk is welke kosten vergoed worden.

²³ MB tot bepaling van de te volgen gemeenschappelijke regels voor de vaststelling van de toelagen per dag toegekend voor onderhoud, opvoeding en behandeling van minderjarigen en van gehandicapten, geplaatst ten laste van de openbare besturen, BS 4 mei 1973.

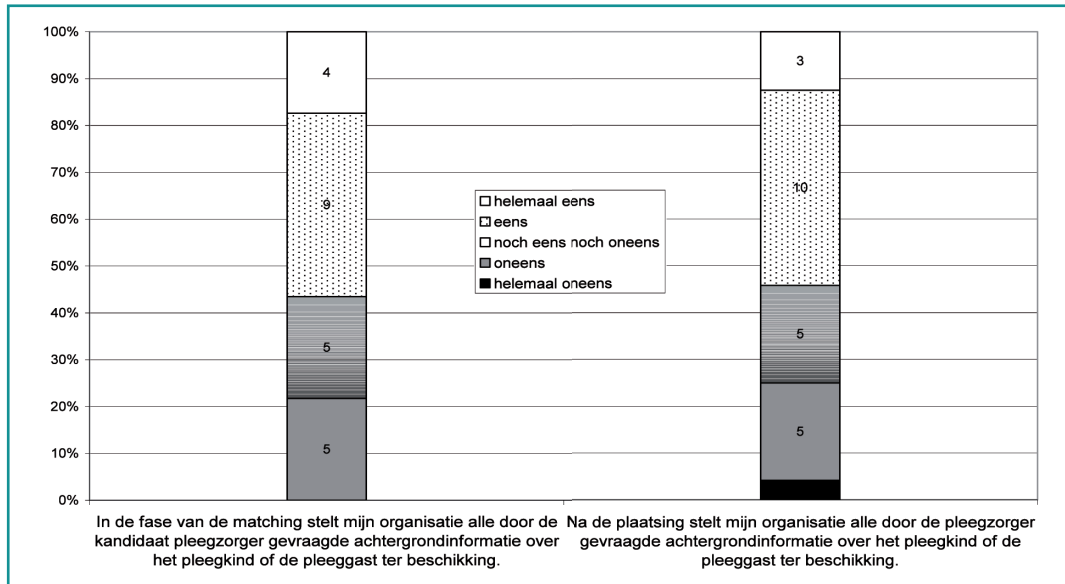
Figuur 23 Stellingen over de vergoedingen voor pleegzorgers

3.4.5 Het ter beschikking stellen van achtergrondinformatie over pleegkind of pleeggast

Beide stellingen in figuur 24 hebben betrekking op het ter beschikking stellen van achtergrondinformatie over pleegkinderen of pleeggasten. De eerste stelling gaat over de fase van de matching de tweede stelling over geplaatste pleegkinderen/gasten. De meningen zijn voor beide stellingen ongeveer gelijk verdeeld. Ruim de helft van de bevroegde organisatieleiders is het eens met beide stellingen dat alle door de (kandidaat) pleegzorger gevraagde informatie over het pleegkind of de pleeggast ook ter beschikking wordt gesteld. Ongeveer 20% neemt eerder een neutrale houding aan. De overige 20% is het (helemaal) niet eens met deze stellingen.

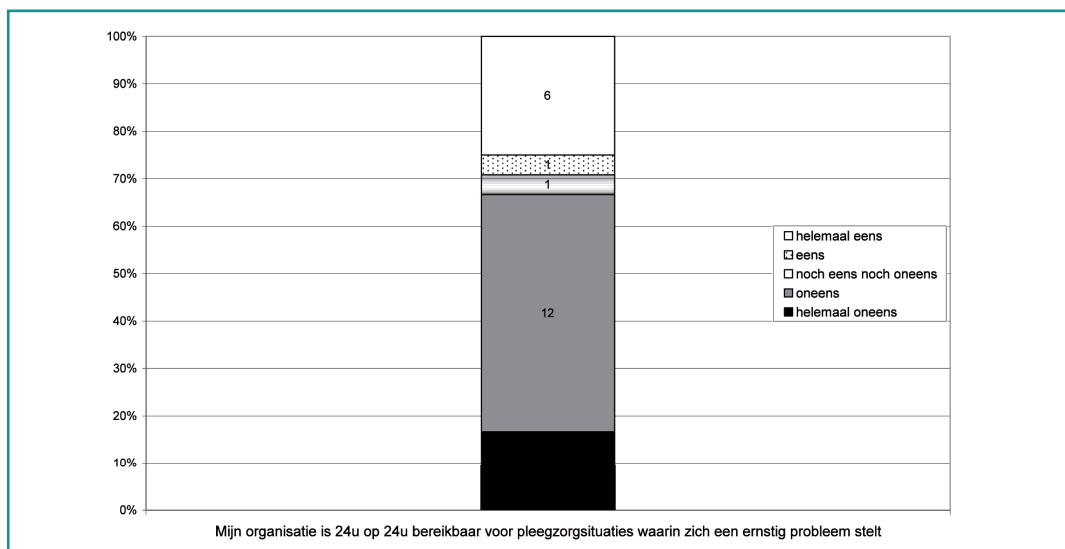
Figuur 24 De mate waarin organisatieleiders van diensten voor pleegzorg het eens zijn met stellingen over het ter beschikking stellen van achtergrondinformatie over pleegkinderen of pleeggasten

3.4.6 De continue bereikbaarheid van diensten voor pleegzorg

Figuur 25 toont dat een ruime meerderheid van de organisatieleiders (ongeveer 70%) aangeeft dat hun dienst niet continu bereikbaar is voor pleegzorgsituaties waarin zich een ernstig probleem stelt. Bij 7 van de 24 organisaties blijkt continue bereikbaarheid bij ernstige problemen wel mogelijk.

Figuur 25 De mate waarin organisatieleiders van diensten voor pleegzorg het eens zijn met continue bereikbaarheid

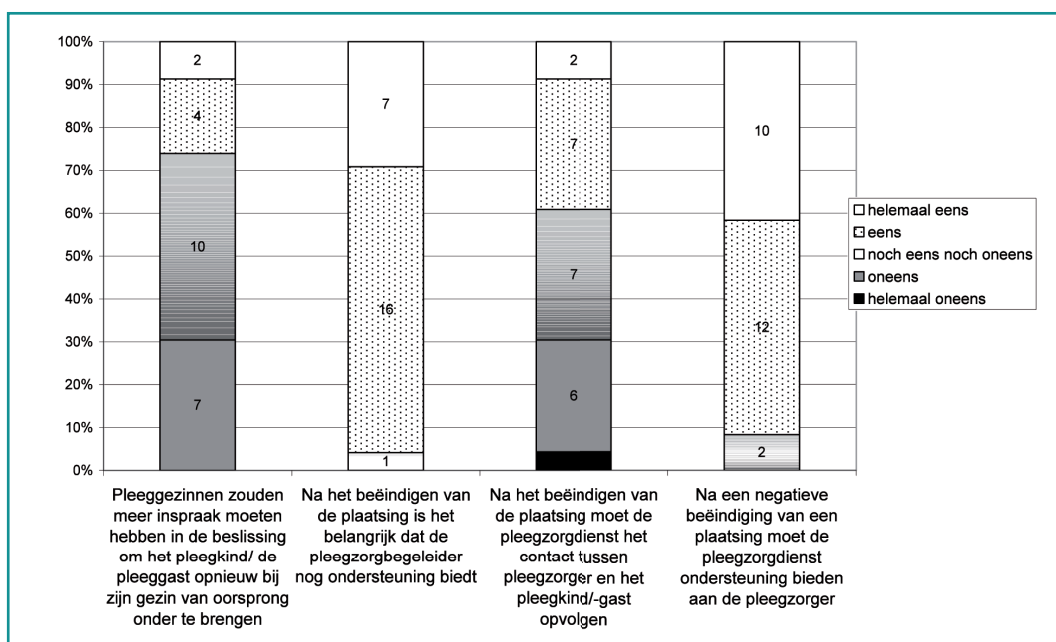
3.4.7 Het beëindigen van de plaatsing

Een ruime meerderheid van de organisatieleiders is het eens met de stelling dat het belangrijk is dat de pleegzorgbegeleider na het beëindigen van een plaatsing nog ondersteuning biedt. Ook na een negatieve beëindiging van een plaatsing is het volgens een overgrote meerderheid van de organisatieleiders wenselijk dat de dienst voor pleegzorg nog ondersteuning biedt aan de pleegzorger.

Bij de twee andere stellingen in figuur 26 zijn de meningen duidelijk meer verdeeld. Een kwart van de bevroegde organisatieleiders is het eens met de stelling "Pleeggezinnen zouden meer inspraak moeten hebben in de beslissing om het pleegkind/ de pleeggast opnieuw bij zijn gezin van oorsprong onder te brengen". Eén derde is het daar niet mee eens. De overige organisatieleiders (quasi de helft) is het eens noch oneens met deze stelling.

Verdeelde meningen bestaan ook over de stelling "Na het beëindigen van de plaatsing moet de pleegzorgdienst het contact tussen pleegzorger en het pleegkind/-gast opvolgen". Quasi 40% is het daar mee eens, quasi 30% neemt een neutrale houding aan, de overige 30% is het eerder niet eens met deze stelling.

Figuur 26 De mate waarin organisatieleiders bij Vlaamse diensten voor pleegzorg het eens zijn met stellingen over de beëindiging van een plaatsing

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR HET BELEID

Dit onderzoek kadert in een ruimer onderzoek naar Pleegzorg in Vlaanderen dat tot doel heeft ondersteunend te zijn voor de ontwikkeling van een intersectoraal decreet over Pleegzorg in Vlaanderen. Aan de hand van een managementvragenlijst werden de organisatieleiders van de 24 Vlaamse diensten voor pleegzorg bevroegd. Doordat alle organisatieleiders meewerkten aan deze bevraging geven de resultaten een vrij accuraat beeld van de pleegzorgsector anno 2010. De klemtoon werd, bij de beschrijving van het pleegzorgaanbod gelegd op de beschikbaarheid van het aanbod, de verhouding personele middelen tot het gebruik van het aanbod en een aantal belangrijke kenmerken van het dienstverleningsproces. Deze resultaten van het pleegzorgaanbod zullen in andere publicaties in de loop van 2011 o.a. uitgebreid worden met tevredenheid van pleegzorgers over het pleegzorgaanbod en de mening die pleegzorgers hebben over de toegankelijkheid van dit aanbod.

In dit onderzoeksrapport werd de mate van de beschikbaarheid van het pleegzorgaanbod vanuit verschillende perspectieven onderzocht. Vanuit een tijdsperspectief werd duidelijk dat Vlaamse diensten voor pleegzorg een lange geschiedenis hebben en doorgaans reeds verschillende decennia actief zijn in het aanbieden van dienstverlening voor pleegzorgers. Vanuit een organisatieperspectief bleek dat diensten voor pleegzorg onderling sterk verschillen qua omvang van de organisatie. Het geografisch perspectief toonde algemeen genomen een egale spreiding van 54 pleegzorglocaties over Vlaanderen. Wanneer echter per sector werd nagegaan welke dienstverlening in de verschillende pleegzorglocaties werd geboden, bleef de spreiding relatief intact voor pleegzorg die zich situeert in de meest omvangrijke pleegzorgsector namelijk de Bijzondere Jeugdzorg. In de overige sectoren blijken afgaand op een geografische spreiding een aantal belangrijke leemtes te bestaan in de beschikbaarheid van het pleegzorgaanbod. Wanneer we weten dat de geografische afstand tussen een hulp- of dienstverleningsaanbod en de cliënt of gebruiker een belangrijke drempel kan betekenen voor toegang of effectief gebruik verdient deze vaststelling aandacht bij de invulling van het intersectoraal decreet.

Uit de personeelskenmerken komt naar voor dat de meerderheid van het personeel in de pleegzorgsector is tewerkgesteld binnen de Bijzondere Jeugdzorg (61%). In de overige betrokken pleegzorgsectoren ligt dit aandeel lager: 19% is actief in de pleegzorg voor personen met een handicap, 16,1% binnen de psychiatrische pleegzorg van OPZ Geel en 4% binnen de Gezinsondersteunende Pleegzorg van Kind & Gezin. Het relatief stabiel personeelscontingent samen met een gewogen geldelijke anciënniteit van 14,9 jaar toont aan dat in de pleegzorgsector heel wat ervaring bij het personeel aanwezig is.

Wanneer de cliëntoutput (gemeten aan de hand van aantal verblijfsdagen, aantal geholpen pleegkinderen/gasten, aantal actieve pleeggezinnen) in verhouding tot de input (personele

middelen) wordt geplaatst, blijken een aantal opmerkelijke verschillen te bestaan. De variatie van deze efficiëntie maatstaven zijn uitgesproken tussen pleegzorgsectoren, tussen diensten voor pleegzorg alsook tussen sectorale entiteiten. Een beperking is dat de berekende maatstaven qua input enkel rekening houden met personele middelen. Een verrekening van alle financiële middelen van de diensten voor pleegzorg zou mogelijk een meer genuanceerd beeld opleveren. Dit neemt niet weg dat een belangrijke vraag is: In welke mate zijn de vastgestelde verschillen verklaarbaar vanuit een streven van sectoren of organisaties naar een betere dienstverleningskwaliteit? Alsook wat is de samenhang tussen efficiëntie en het resultaat of de uitkomst van de dienstverlening? Dit zijn vragen waarop dit onderzoeksrapport geen antwoord biedt maar die vanuit een koppeling van de gegevens van diensten voor pleegzorg en de gegevens van pleegzorgers beter beantwoordbaar zijn. Maatstaven zoals de toegankelijkheid van diensten voor pleegzorg, de tevredenheid van pleegzorgers met de dienstverlening of de duurzaamheid van een pleegzorgplaatsing kunnen dan in verband gebracht worden met kenmerken van de diensten of de deelsector. Op basis daarvan kan ook onderzocht worden wat een goede of optimale schaalgrootte van diensten voor pleegzorg is.

Uit de resultaten van dit onderzoek komt ook t.a.v. verschillende andere aspecten van de dienstverlening het belang naar voor van een benadering waarbij zowel het perspectief van het pleegzorgaanbod als dat van de cliënt in rekening wordt gebracht. Zowel de inspraak van pleegzorgers en de nazorg bij een pleegzorgsituatie worden door de organisatieleiders als een taak van hun organisatie gezien. Hoe pleegzorgers deze dienstverleningsaspecten evalueren zal uit het tweede luik van ons onderzoek blijken. Een andere belangrijke bevinding op dit vlak is dat diensten voor pleegzorg zelf niet helemaal tevreden zijn over het huidige vormingsaanbod voor pleegzorgers. Bij pleegzorgers wordt daarom best afgetoetst wat ze precies als vorming wensen en hoe dit best georganiseerd wordt. Het geeft ook aan dat diensten voor pleegzorg met de andere betrokken partijen en dan in eerste plaats met pleegzorgers (meer) in dialoog moeten gaan om een aantal zaken uit te klaren zoals het vormingsaanbod, de permanente bereikbaarheid, de nazorg: Wat verwachten pleegzorgers juist? Hoever moet nazorg gaan? Wanneer is permanentie noodzakelijk? enz.

Een interessante vaststelling is dat in de pleegzorgsector op verschillende domeinen wordt samengewerkt tussen organisaties. Dit blijkt o.a. voor het vormingsaanbod, voor de intake, de werving en de selectie van pleegzorgers alsook voor de matching van de pleegzorger met een pleegkind/gast. Het is opmerkelijk dat uit onze bevraging naar voor komt dat op deze dienstverleningsaspecten ook problemen worden gesignaleerd. De tendens naar integratie van het pleegzorgaanbod kan m.a.w. worden opgevat als een antwoord op concrete uitdagingen waarmee de sector te maken heeft zoals een tekort aan kandidaat pleeggezinnen, beperkte mogelijkheden bij matching of de te geringe bekendheid van pleegzorg. In bepaalde provincies (Limburg & West-Vlaanderen) gebeurt die samenwerking binnen een duidelijke structuur (pleegzorgsamenwerking) en werden afgelijnde afspraken gemaakt. Aangegeven wordt dat het samenwerkingsmodel in de vorm van een provinciale pleegzorgsamenwerking

een duidelijke meerwaarde kent zoals kwaliteitsverbetering van de dienstverlening of een toename van de gerealiseerde plaatsingen (Smeets & Crombez, 2010). Begin 2011 zijn ook de overige Vlaamse provincies gestart met dit samenwerkingsmodel.

Gelet op deze positieve ervaringen kan de vraag gesteld worden of ook elders in Vlaanderen dit samenwerkingsmodel implementeerbaar is. Het verdient daarbij ook aanbeveling om de meerwaarde en resultaten van de samenwerking op te volgen en blijvend aan te tonen zodat de overheid werkzame samenwerkingsvormen ook daadwerkelijk kan ondersteunen. De organisaties en samenwerkingsstructuren moeten ook flexibel kunnen omgaan met nieuwe uitdagingen die zich stellen in de pleegzorgsector. Uit onze bevraging bleek bijv. dat een minderheid van de diensten voor pleegzorg permanent bereikbaar is (wanneer zich een ernstig probleem stelt in een pleegzorgsituatie). De vraag kan dan gesteld worden of een dergelijke permanentie niet zinvol is voor alle diensten voor pleegzorg en desgevallend op een hoger niveau dan de dienst of organisatie kan worden uitgebouwd.

In verband met de vergoedingen die pleegzorgers ontvangen voor de zorg die ze opnemen voor een pleegkind/gast blijkt dat binnen de vier betrokken sectoren een eigen regeling van kracht is. Afhankelijk van de sector waarin een pleegzorger actief is, verschilt de ontvangen vergoeding. Dit roept de vraag op naar een éénduidige en uniforme regeling waarbij, over sectoren heen, de verschillen in vergoedingen niet zijn gebaseerd op de sector waarin een pleegkind of –gast geplaatst is maar wel op behoeftencriteria zoals de financiële draagkracht van het pleeggezin of de zorgintensiteit van een pleegkind/-gast.

Volgens de bevraagde organisatieleiders van diensten voor pleegzorg worden de vergoedingen steeds op tijd bezorgd en is doorgaans voor pleegzorgers ook duidelijk welke kosten vergoed worden. Een belangrijke vraag is of de uitgekeerde vergoeding door de pleegzorgers als voldoende kostendekkend wordt ervaren. Dit aspect wordt verder onderzocht in ons onderzoek bij pleegzorgers.

LITERATUUR

Craeynest, K, Carrette, V., Bronselaer, J. (2007), Waar knelt het schoentje? De toegankelijkheid van de hulp- en dienstverlening rond (echt)scheidingsituaties onder de loep genomen, Tijdschrift voor Welzijnswerk, Vol. 31, 68-80.

Grietens, H. (2007), *Foster care in Belgium – Structure, politics and research*. 1st International Network Conference, International Network Foster Care Research, 21-23 june 2007, University of Siegen.

Rom, M., De Ceulaer, D., Aerts, C. & Put, J. (2009), *Het sociaal en fiscaal statuut van de pleegouder. Juridisch descriptief onderzoek naar de positie van de sociaal- en fiscaalrechtelijke gevolgen van het pleegouderschap*. Rapport van een onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Leuven: ISR, K.U. Leuven.

Sels, P., Goubin, E., Meulemans, D., Sannen, L. (2008), *Het Sociaal huis, Werken aan een toegankelijke dienst- en hulpverlening*, VVSG, Politea, 159p.

Smeets, M. & Crombez, G. (2010), *Samenwerken in pleegzorg*, presentatie Congres "Zorgen voor pleegzorg, Leuven.

BIJLAGEN

Bijlage 1   Uittreksels uit het regeerakkoord en de beleidsnota WVG 2009-2014:

Pleegzorg in regeerakkoord 2009:

Pleegzorg

Decreet pleegzorg

We werken een *decreet pleegzorg* uit. Hierbij zorgen we voor de intersectorale afstemming van de verschillende pleegzorgvormen, een reorganisatie van de pleegzorgdiensten, de verdere differentiatie binnen de pleegzorg en de combineerbaarheid van pleegzorg met andere vormen van hulpverlening (p. 68).

Pleegzorg als eerste gezinsvervangende hulp

Daarnaast geven we vorm aan acties die maken dat pleegzorg altijd als eerste in overweging genomen wordt daar waar gezinsvervangende hulp voor kinderen onder 6 jaar nodig is (p. 68).

Pleegzorg in de beleidsnota WVG 2009-2014

p. 33: onder operationele doelstelling 3.3.

Pleegzorg

Pleegzorg is een belangrijke zorgvorm in de jeugdhulp, momenteel evenwel verspreid over Kind en Gezin, de Bijzondere Jeugdzorg, de sector van personen met een handicap en de gezinsverpleging in Geel (Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Geel). Wetenschappelijk onderzoek en praktijkervaringen wijzen op het belang en het positieve effect van een goede pleegzorg, in het bijzonder bij uithuisplaatsing van jonge kinderen. We schuiven pleegzorg dan ook naar voor als de eerste te onderzoeken hulpverleningsvorm voor kinderen tot zes jaar die omwille van een probleemsituatie niet in hun natuurlijk gezin kunnen (ver)blijven.

We willen de pleegzorg in Vlaanderen reorganiseren. Door de erkenning van provinciale diensten voor pleegzorg wensen we via een schaalvergroting de efficiëntie en de prestatie van de pleegzorgstructuren te verhogen. Daartoe implementeren we in 2010 het éénloketmodel. We passen de regelgeving aan opdat het provinciale pleegzorgpunt zijn vertaling krijgt in de manier waarop het aanbod erkend en gesubsidieerd wordt. Met de reorganisatie van de pleegzorg wensen we eveneens inhoudelijk tot een verdere differentiatie van de pleegzorg te komen.

Pleegzorg kent, al naargelang de sectorale inbedding, een verschillende uitbouw zowel naar spreiding en capaciteit als naar inhoudelijke en organisatorische vormgeving. Het aanbod is nog onvoldoende bekend en gepositioneerd in het welzijnslandschap. Er zijn onvoldoende kandidaat-pleegouders; hun selectie, vorming en begeleiding vraagt om een meer gecoördineerde aanpak.

We starten in 2009 overleg op tussen de betrokken agentschappen en sectoren om tot een intersectorale harmonisering en optimalisering van deze zorgvorm te komen. In 2012 resulteert dit in een intersectoraal decreet Pleegzorg.

Ook in de volwassenenzorg vormt de ondersteuning van de persoon met een handicap door een netwerkpleeggezin of een bijstandspleeggezin een belangrijke mogelijkheid om zorg-opmaat, in de directe omgeving van het eigen milieu, te realiseren.

p. 72:

Decreet pleegzorg Ontwikkeling

Investeren in uitbreiding, innovatie en afstemming binnen een integrale aanpak om zo de minderjarige hulp te kunnen bieden die aansluit bij zijn noden.

Intersectorale harmonisering en optimalisering van deze zorgvorm. Onder coördinatie van het departement, overleg tussen de betrokken agentschappen.

Vorbereiding: 2009

Finalisatie: 2012

Onderzoek Pleegzorg

MANAGEMENTVRAGENLIJST

Organisatiekenmerken Vlaamse pleegzorgdiensten

Kenniscentrum WVG

Toelichting bij het invullen van de vragenlijst

Deze vragenlijst kadert in een ruimer onderzoek naar de behoeften, verwachtingen en tevredenheid van pleegzorgers in Vlaanderen. Ter voorbereiding van deze bevraging in de loop van 2010 en ook om een beter zicht te krijgen op de organisatie van pleegzorgdiensten in Vlaanderen wordt in deze vragenlijst gepeild naar:

- Een aantal algemene organisatiekenmerken van de pleegzorgdienst (deel A),
- Een aantal kenmerken van de personeelsleden die werkzaam zijn in de pleegzorgdienst (deel B)
- Een aantal kenmerken van de dienstverlening die de pleegzorgdienst aanbiedt (deel C).
- Uw mening over een aantal stellingen (Deel D).
- Identificatiegegevens (Deel E)
- Opmerkingen (Deel F)

Deze vragenlijst is bedoeld om ingevuld te worden door de directeur of coördinator van de pleegzorgdienst. Mogen we vragen de vragenlijst zo volledig mogelijk in te vullen.

We verzekeren u dat alle door u verstrekte gegevens strikt **vertrouwelijk** worden behandeld.

De ingevulde vragenlijst stuurt u **uiterlijk tegen 26 maart** via bijgevoegde omslag terug naar:

Joost Bronselaer
Koning Albert II-laan 35 bus 30
1030 Brussel

Voor bijkomende vragen in verband met deze vragenlijst kan u telefonisch terecht bij:

Kathleen Verreth - 02/553.41.70
Veronique Vandezande - 02/553.32.00
Joost Bronselaer - 02/553.42.32

Of via email: wetenschappelijkonderzoek@wvg.vlaanderen.be

Identificatiecode organisatie: .../...

A. Algemene organisatiekenmerken

1. In welk jaar startte uw organisatie met haar werking als pleegzorgdienst?

(jaartal invullen:)

2.a. Heeft uw organisatie een erkenning voor het aanbieden van pleegzorg in de sector...

(Kruis één hokje per rij aan:)

	Ja	Nee
Bijzondere Jeugdbijstand	☐	☐
Kind en Gezin	☐	☐
OPZ Geel	☐	☐
VAPH	☐	☐

b. Sinds welk jaar beschikt uw organisatie over een erkenning voor de sector ...

(jaartal invullen indien erkenning:)

Bijzondere Jeugdbijstand	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Kind en Gezin	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
OPZ Geel	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
VAPH	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

3.a. Op hoeveel verschillende locaties biedt uw organisatie dienstverlening op het vlak van pleegzorg aan?

→ U brengt zowel locaties in rekening met en zonder permanentie!

(aantal invullen:)

b. Vul van elke afzonderlijke locatie van uw organisatie de postcode in en kruis aan of uw organisatie er momenteel over een permanentie tijdens de kantooruren beschikt

	Postcode (Vul in:)	Permanentie tijdens de kantooruren (Kruis aan:)	
		Ja	Nee
Locatie 1			
Locatie 2			
Locatie 3			
Locatie 4			
Locatie 5			
Locatie 6			
Locatie 7			
Locatie 8			
Locatie 9			
Locatie 10			

4. In welke mate is de dienstverlening van uw organisatie gericht op pleegkinderen of pleeggasten uit onderstaande leeftijdscategorieën?

(kruis één hokje per rij aan:)

	Niet gericht op	Deels gericht op	Uitsluitend gericht op
0 tot 6-jarigen			
7 tot 12-jarigen			
13 tot 18-jarigen			
ouder dan 18-jarigen			

5. Hoeveel pleegkinderen of pleeggasten werden, via uw organisatie, in de loop van 2009 geplaatst bij een pleeggezin in de sector...

(aantal invullen indien erkenning:)

Bijzondere Jeugdbijstand?	
Kind en Gezin?	
OPZ Geel?	
VAPH?	
Totaal?	

6. Hoeveel bedraagt het totaal aantal verblijfsdagen, in 2009, van de pleegkinderen of pleeggasten die via uw organisatie in een pleeggezin werden geplaatst?

(aantal verblijfsdagen invullen indien erkenning:)

Bijzondere Jeugdbijstand						
Kind en Gezin						
OPZ Geel						
VAPH						
Totaal						

7. Hoeveel pleegkinderen of pleeggasten waren er, via uw organisatie, op 31 december 2009 geplaatst in een pleeggezin in de sector ...

(aantal invullen indien erkenning:)

Bijzondere Jeugdbijstand?						
Kind en Gezin?						
OPZ Geel?						
VAPH?						
Totaal?						

8. Hoeveel actieve pleeggezinnen telde uw organisatie op 31 december 2009 per sector?

(aantal invullen indien erkenning:)

Bijzondere Jeugdbijstand						
Kind en Gezin						
OPZ Geel						
VAPH						
Totaal						

9. Hoeveel plaatsingen van pleegkinderen of pleeggasten werden beëindigd in de loop van 2009 per sector?

→ Zowel beëindigingen om een positieve als om een negatieve reden, zowel geplande als niet geplande beëindigingen worden in rekening gebracht. Kortom alle plaatsingen die gestopt zijn brengt u in rekening.

(aantal invullen indien erkenning:)

	U brengt meerdere beëindigingen van eenzelfde pleegkind of pleeggast hier slechts één keer in rekening!	U brengt meerdere beëindigingen van eenzelfde pleegkind of pleeggast hier meermaals in rekening!
Bijzondere Jeugdbijstand		
Kind en Gezin		
OPZ Geel		
VAPH		
Totaal		

B. Personeelskenmerken

10. Hoeveel personeelsleden in aantal waren op 31.12.2009 tewerkgesteld in uw organisatie per sector?

(aantal invullen:)

	Bijzondere Jeugdbijstand	Kind & Gezin	OPZ Geel	VAPH	Totaal
Begeleidend personeel					
Secretariaat & administratie					
Directie en management					
Geneesheer					
Andere (logistiek, PR,...)					

11. Hoeveel personeelsleden in Voltijdse Equivalenten (VTE) waren op 31.12.2009 tewerkgesteld in uw organisatie per sector?

(aantal invullen:)

	Bijzondere Jeugdbijstand	Kind & Gezin	OPZ Geel	VAPH	Totaal
Begeleidend personeel					
Secretariaat & administratie					
Directie en management					
Geneesheer					
Andere (logistiek, PR,...)					

12. Hoeveel personeelsleden hebben in de loop van 2009 uw organisatie definitief verlaten?

- U brengt WEL in rekening personeelsleden wiens arbeidsovereenkomst definitief werd beëindigd (uitstroom omwille van ontslag, pensionering, overlijden, ...)
- U brengt NIET in rekening, de langdurige afwezigheid van personeelsleden zoals afwezigheid omwille van langdurig verlof, zwangerschapsverlof, tijdskrediet

(aantal invullen:)

	Aantal personeelsleden			
Begeleidend personeel				
Secretariaat & administratie				
Directie en management				
Geneesheer				
Andere (logistiek, PR,...)				
Totaal				

13. Hoeveel personeelsleden werden in de loop van 2009 in uw organisatie nieuw aangeworven?

(aantal invullen:)

	Aantal personeelsleden			
Begeleidend personeel				
Secretariaat & administratie				
Directie en management				
Geneesheer				
Andere (logistiek, PR,...)				
Totaal				

14. Hoeveel bedroeg op 31.12.2009 de gemiddelde leeftijd van de personeelsleden in uw organisatie?

- U berekent de gemiddelde leeftijd door de som te nemen van de leeftijd van elk personeelslid en te delen door het totaal aantal personeelsleden.

(gemiddelde leeftijd invullen:)

|__|__| jaar |__|__| maanden

15. Hoeveel bedroeg op 31.12.2009 de gemiddelde geldelijke anciënniteit van de personeelsleden in uw organisatie?

→ *De geldelijke anciënniteit is de anciënniteit die, per contract of persoon, in rekening wordt gebracht voor de berekening van lonen en wedden*

(geldelijke anciënniteit invullen:)

|_|_| jaar |_|_| maanden

C. Dienstverlening

In wat volgt worden een aantal vragen gesteld over de dienstverlening binnen uw organisatie. Vijf verschillende fasen van een pleegzorgproces komen daarbij aan bod (1. werving, 2. selectie, 3. matching, 4. vorming en 5. begeleiding).

16. In welke mate bent u het eens of oneens met volgende uitspraken?

(omcirkel cijfer, waarbij 1= helemaal oneens, 5= helemaal eens:)

	Helemaal oneens	Oneens	Noch eens, noch oneens	Eens	Helemaal eens	Niet van toepassing
Het lukt mijn organisatie over het algemeen goed om geschikte kandidaat pleegzorgers te vinden voor minderjarigen	1	2	3	4	5	6
Het lukt mijn organisatie over het algemeen goed om geschikte kandidaat pleegzorgers te vinden voor meerderjarigen	1	2	3	4	5	6

17. Verloopt de werving van pleegzorgers bij uw organisatie momenteel gecentraliseerd op het provinciale niveau?

(kruis aan wat van toepassing is:)

Nee → ga naar 18.a

Ja → ga naar 20.a

18. a. Ondernam uw organisatie in de loop van 2009 volgende acties voor de werving van pleegzorgers ...

(kruis aan:)

	Ja	Nee
uitnodigen via website		
lokale en/of regionale radio		
lokale en/of regionale krant		
verspreiden van affiches		
verspreiden van folders		
organiseren van info-avond		
opendeurdagen bij zorgvoorzieningen		
aanwezig zijn op beurzen		
andere acties		

b. Indien andere acties, welke andere actie(s)? *(noteer:)*

---

19. a. Werkt uw organisatie voor de werving van pleegzorgers momenteel samen met andere organisaties?

(kruis aan:)

Neen → ga naar vraag 20.a.

Ja → ga naar vraag 19.b

b. Indien ja, wat is de naam en het type organisatie?

(Som maximum drie belangrijke samenwerkingspartners op vlak van werving op. Geef zowel de naam als het type organisatie:)

---

20. a. Maakt uw organisatie voor de selectie van pleegzorgers gebruik van één of meer methodieken?

(omcirkel het passende cijfer)

Neen → ga naar vraag 21.

Ja → ga naar vraag 20.b

b. Indien ja, welke methodiek of methodieken wordt/worden gebruikt? Kan u elke methodiek beknopt omschrijven?

→ *Indien uw organisatie over één of meer documenten beschikt die de gebruikte methodieken omschrijft, dan mag u er uiteraard ook voor opteren om dit document mee te sturen in de portvrije omslag*

(noteer en omschrijf methodiek 1:)

| _____ |

_____

_____

_____

_____

(noteer en omschrijf methodiek 2:)

| _____ |

_____

_____

_____

_____

(noteer en omschrijf methodiek 3:)

| _____ |

_____

_____

_____

_____

21. Welke topics kwamen, de voorbije 5 jaar, aan bod in het vormingsaanbod in groep van uw organisatie?

(Omschrijf:)

---

22. Hoeveel vormingsmomenten in groep bood uw organisatie het voorbije jaar (2009) aan voor pleegzorgers?

(aantal vormingsmomenten invullen:)

|_|_| → ga naar vraag 26 indien geen
vormingsmomenten

23. Indien uw organisatie, al dan niet samen met andere organisaties, vormingsactiviteiten in groep organiseerde in 2009, hoeveel pleegzorgers, verbonden aan uw organisatie, waren dan gemiddeld aanwezig?

(aantal invullen:)

|_|_|

24. Werkt uw organisatie voor groepsvorming van pleegzorgers samen met andere organisaties?

(kruis aan:)

Nee → ga naar vraag 26

Ja → ga naar vraag 25

25. Met welke andere organisaties werkt uw organisatie samen voor vormingsactiviteiten in groep?

(som de naam en het type van de samenwerkingspartners op vlak van vorming op:)

D. Mening over pleegzorgproces

Hieronder volgen een aantal uitspraken over de verschillende fasen van het pleegzorgproces. Kan u vanuit uw ervaring in uw organisatie uw mening geven over deze uitspraken?

26. In welke mate bent u het eens of oneens met volgende uitspraken?

(omcirkel cijfer, waarbij 1= helemaal oneens, 5= helemaal eens:)

	Helemaal oneens	Oneens	Noch eens, noch oneens	Eens	Helemaal eens
Door een gebrek aan geschikte kandidaat pleeggezinnen wordt voor pleegkinderen of -gasten vaak gezocht naar "second best" pleeggezinnen	1	2	3	4	5
Pleegzorgers zijn over het algemeen goed op de hoogte van de doelstellingen van mijn organisatie.	1	2	3	4	5
De visie van mijn organisatie op de doelstellingen van pleegzorg en de visie van pleegzorgers is doorgaans gelijklopend.	1	2	3	4	5
In de fase van de matching stelt mijn organisatie alle door de kandidaat pleegzorger gevraagde achtergrondinformatie over het pleegkind of de pleeggast ter beschikking.	1	2	3	4	5
Na de plaatsing stelt mijn organisatie alle door de pleegzorger gevraagde achtergrondinformatie over het pleegkind of de pleeggast ter beschikking.	1	2	3	4	5
Als pleegkinderen of -gasten specifieke problemen hebben is het moeilijk om een geschikt pleeggezin te vinden.	1	2	3	4	5
Mijn organisatie kan voldoende tijd investeren in de vorming van pleegzorgers.	1	2	3	4	5

	Helemaal oneens	Oneens	Noch eens, noch oneens	Eens	Helemaal eens
--	--------------------	--------	---------------------------------	------	------------------

Mijn organisatie biedt aan pleegzorgers een voldoende gevarieerd aanbod op vlak van vorming en training.	1	2	3	4	5
Het vormingsaanbod van mijn organisatie komt volledig tegemoet aan de vormingsbehoeften van pleegzorgers.	1	2	3	4	5
Wanneer mijn organisatie vorming voor pleegzorgers organiseert ligt de participatiegraad te laag.	1	2	3	4	5
Het is de taak van een pleegzorgdienst om een pleegkind of -gast elders onder te brengen indien de pleegzorger behoefte heeft aan een rustperiode.	1	2	3	4	5
De vergoedingen voor pleegzorgers worden steeds op tijd bezorgd.	1	2	3	4	5
Het is voor pleegzorgers steeds duidelijk welke kosten vergoed worden.	1	2	3	4	5
Het is een taak van de pleegzorgdienst om ondersteuning te bieden aan pleegzorgers voor het aanvragen van extra vergoedingen.	1	2	3	4	5
Het is een taak van de pleegzorgbegeleider om een luisterend oor te bieden aan pleegzorgers.	1	2	3	4	5
Het is een taak van de pleegzorgbegeleider waardering te uiten voor de zorg die pleegzorgers opnemen	1	2	3	4	5
De begeleiders kunnen voldoende tijd maken voor het bieden van administratieve ondersteuning aan pleegzorgers	1	2	3	4	5
Het is voor pleegzorgers steeds duidelijk wat ze mogen verwachten van de pleegzorgbegeleider	1	2	3	4	5
Mijn organisatie is 24u op 24u bereikbaar voor pleegzorgsituaties waarin zich een ernstig probleem stelt	1	2	3	4	5
Pleeggezinnen zouden meer inspraak moeten hebben in de beslissing om het pleegkind/ de pleegvast opnieuw bij zijn gezin van oorsprong onder te brengen	1	2	3	4	5

	Helemaal oneens	Oneens	Noch eens, noch oneens	Eens	Helemaal eens
--	--------------------	--------	---------------------------------	------	------------------

Na het beëindigen van de plaatsing is het belangrijk dat de pleezorgbegeleider nog ondersteuning biedt	1	2	3	4	5
Na het beëindigen van de plaatsing moet de pleezorgdienst het contact tussen pleezorger en het pleegkind/-gast opvolgen	1	2	3	4	5
Na een negatieve beëindiging van een plaatsing moet de pleezorgdienst ondersteuning bieden aan de pleezorger	1	2	3	4	5

E. Identificatiegegevens

Indien we bij de verwerking van de gegevens in deze vragenlijst nog vragen hebben, hadden we graag een contactpersoon binnen uw organisatie bij wie we terecht kunnen voor verdere verduidelijking.

27. Wie vulde deze vragenlijst in? (naam en functie invullen:)

| _____ |

28. Wat zijn uw contactgegevens? (contactgegevens invullen:)

Telefoonnummer: | _____ |

Email : | _____ |

F. Opmerkingen

Hieronder kan u eventuele opmerkingen over deze vragenlijst noteren:

BEDANKT VOOR UW MEDEWERKING!

Vlaamse overheid

Samenstelling

Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Kenniscentrum WVG
Joost Bronsealaer, Véronique Vandezande
en Kathleen Verreth

Verantwoordelijke uitgever

Marc Morris
Secretaris-generaal
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Ellipsgebouw - Koning Albert II-laan 35 bus 30,
1030 Brussel

Grafische vormgeving

Departement Diensten
voor het Algemeen Regeringsbeleid
Communicatie
Patricia Vandichel

Druk

Agentschap voor Facilitair Management
Facilitaire Diensten
Digitale drukkerij

Depotnummer

D/2011/3241/135

Het rapport is ook te vinden op het internet:
www.kenniscentrumwvg.be.

